

Bayraktar, Mehmet Sami, “Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü’nde Geleneksel Kırsal Mimari I - Evler”, *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 8/16, ss.539-578.
DOI: 10.31765/karen.1082649

Bu makale etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.

This article doesn't require ethical committee permission and/or legal/special permission.

* Araştırma Makalesi / Research Article

Bu makale, 24-26 Ekim 2018 tarihlerinde, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü tarafından düzenlenen 22. Uluslararası Orta Çağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu'na “Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü’nde Geleneksel Kırsal Yapı Türleri” adıyla sunulan bildiri metninden geliştirilerek yeniden ele alınmıştır. Sempozyum bildirilerinin basımının gerçekleştirilmemiş olması ayrıca, sempozyum yazım kuralları gereği son derece sınırlı tutulan sayfa sayısının (10 sayfa ve 10 görsel) konuyu işlemek bağlamında yetersiz oluşu nedeniyle konunun bir kısmı (evler) genişletilerek burada tekrar ele alınmıştır. İleriki çalışma/çalışmalarda Otmanlı Köyü kırsal yapı türlerinin tamamı kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Çalışmamızın alan araştırması 18 Şubat ve 21 Ekim 2018 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir.

** Doç. Dr.,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Samsun/TÜRKİYE

✉ ms.bayraktar@hotmail.com

ORCID : 0000-0001-8454-4045

Anahtar Kelimeler: Sinop, Otmanlı, Kırsal Mimari, Ev, Çantı

Keywords: Sinop, Otmanlı, Rural Architecture, House, Timber-Framing

Geliş Tarihi / Received Date: 21.04.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 11.10.2022

SİNOP AYANCIK YENİKONAK (OTMANLI) KÖYÜ’NDE GELENEKSEL KIRSAL MİMARİ I - EVLER*

Mehmet Sami BAYRAKTAR**

Öz: Sinop İli Ayancık İlçesi’ne bağlı Yenikonak Bucağı’nın Merkez Köyü olan Otmanlı, Karadeniz sahilinde bulunan Ayancık’ın 10 km. kadar güneyinde yer alır. Köyde halen konut, ambar, fırın, çeşme, kuyu, menfez ve atölye olmak üzere yedi ayrı türde geleneksel yapı bulunmaktadır. Bu çalışmada, bunlardan evler tanıtılıp değerlendirilmiştir.

Kırsal mimari, doğası gereği kimi zaman çok küçük bir alanda bile yöresel ve özgün mimari özellikler gösterebilmektedir. Ne var ki birçok bölge bilimsel yayın bağlamında yeterince tanınmış değildir. Bu anlamda çalışmamız, özgün bir çizgiye sahip olan Otmanlı Köyü’nün kırsal yapı fotoğrafının ev başlığını, Sanat Tarihi disiplini çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde ele alınıp değerlendirilmeyi hedeflemektedir.

Yörede ahşap yığma ve kâgir yığma inşa teknikleri görülmektedir. Çoğu evde ahşap ve kâgir yığma bir arada kullanılmıştır. Köyde genel anlamda çantı tekniğe ahşap yığma yapılar (konut, ambar, atölye vb.) ağırlıktadır.

Kitabe veya benzeri bir belge bulunmadığından üslup eleştirisi yöntemiyle tarihlediğimiz evlerin 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısından inşa edilmiş olabileceklerini düşünmekteyiz.

Otmanlı konutları, avlu ve bahçelerinde bulunan ambar, fırın, ahır, samanlık, çeşme, kuyu, çardak gibi çeşitli eklenti yapılarla birlikte inşa edilmişlerdir. Büyük çoğunluğu zemin ve üzerinde bulunan birinci kattan oluşan evlerde zemin kat, kırsal konutlarda sıklıkla görüldüğü üzere, asıl yaşam katının altında bulunan; ahır, samanlık, bahçe ve çeşitli ev işleri ve ihtiyaçları için kurgulanmıştır. Bu katta özgün bir mekân düzeni dikkat çeker. Hane sahiplerinin yaşadığı, 1. katta; hayat, sofa, oturma ve yatma odaları, mutfak, tuvalet, banyo ve gusülhane birimleri sıralanır. Bu katta geleneksel iç sofalı düzenin farklı birkaç tipi görülür. Oda donatı elemanları mütevazı unsurlardır. İşlevselliğin ön planda olduğu yapılarda, son derece sınırlı ölçüde, taşra karakterli şematik ahşap bezemeler bulunmaktadır.

Otmanlı Köyü kırsal evleri, ayakta kalan örneklere göre tür çeşitliliği ve sayı bakımından sınırlı örneklere sahiptir. Yapıların mimari tarzı, plan, malzeme-teknik, mimari eleman ve süsleme özellikleri Orta Karadeniz bölgesinin kırsal yapı karakterini yansıtmaktadır. İncelenen yapı türlerinin yakın benzerleri Sinop ve komşu illerde de görülmektedir. Say taşı çatı kaplaması araştırma alanının en özgün mimari unsurudur. Otmanlı Köyü evlerinde ahşap baskın yapı malzemesidir.

TRADITIONAL RURAL ARCHITECTURAL - I HOUSES IN SINOP AYANCIK YENİKONAK (OTMANLI) VILLAGE

Abstract: Otmanlı, which is the central village of Yenikonak Subdistrict of Sinop Province, Ayancık District, is located 10 km south of Ayancık on the Black Sea coast. There are still seven different types of traditional buildings in the village: house, storehouse, kiln, fountain, well, culvert and workshop. In this study, these houses were introduced and evaluated. Wooden and masonry building techniques are observed in the region. Due to its nature, rural architecture can sometimes show local and original architectural features even in a very small area. However, many regions are not well-known in the context of scientific publication. In this sense, our study aims to evaluate the home title of the rural building photograph of Otmanlı Village, which has a unique line, in detail within the framework of Art History discipline.

Wood and masonry were used together in most houses. In general, wooden and masonry structures (house, storehouse, workshop, etc.) in the timber-framing (çantı) technique are dominant in the village. Otmanlı residences are handled together with various add-on structures such as storehouses, kilns, barns, haystacks, fountains,

wells, and arbors in their courtyards and gardens. The majority of houses consist of the ground floor and the first floor. As it is often seen in country houses, the ground floor, which is under the main living floor in houses, is designed for barn, hayloft, garden and various household chores and needs. An original space layout draws attention on this floor. On the 1st floor, where the households live, there are life, sofa, living and sleeping rooms, kitchen, toilet, bathroom and gusülhane (bathing cubicle) units. On this floor, several different types of the traditional interior sofa layout can be seen. Room furnishings are modest elements. In buildings where functionality is at the forefront, there are schematic wooden decorations with a provincial character to a very limited extent.

The rural houses of Otmanlı Village have limited examples in terms of species diversity and number compared to the surviving examples. The architectural style, plan, material-technical, architectural elements, and ornamentation features of the buildings reflect the rural building character of the Central Black Sea region. Close analogies of the examined building types are also seen in Sinop and neighboring provinces. The say stone roof covering is the most original architectural element of the research area. Wood is the dominant building material in Otmanlı Village houses.

Giriş

Bu çalışmada, Otmanlı Köyü'nde bulunan geleneksel kırsal yapılardan evler tanıtılıp değerlendirilmiştir. Köyde halen konut, ambar, fırın, çeşme, kuyu, menfez ve atölye olmak üzere yedi ayrı türde geleneksel yapı bulunmaktadır. Tek bir makale ile yayınlama imkânı bulamadığımızdan konu iki ayrı makale halinde ele alınmıştır. Bu ilk yayında evler, ikincisinde ise ev haricindeki yapılar konu edinilmiştir.

Araştırma kapsamında köyde ayakta kalabilmiş geleneksel evler mümkün olduğunca ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve belgelenmiştir. Evlerin oturduğu bahçe ve avlu içerisinde bulunan ve ev yapısından müstakil inşa edilen ahır, odunluk, fırın, ambar gibi ev eklentisi yapılar ile köy çeşmesi gibi diğer yapılar ikinci makalenin konusunu oluşturmaktadır. Evlerin alt katlarında bulunan ahırlar, evin bütünü içerisinde olduğundan bu makalede incelenmiştir. Evlerden ayrı olarak müstakil bina şeklinde yapılan ahırlar hariç tutulmuştur.

Evler geleneksel kırsal yapı sanatımız bağlamında, yakın ve uzak bölge benzer karakterde evlerle karşılaştırılarak değerlendirmeye çalışılmıştır. Çalışma, Sinop yöresi kırsal mimarisini belgeleyip değerlendirmek üzerine bir tür ilk adımı olarak değerlendirilebilir.

Ülkemizde modernleşme ve değişen sosyal yapı, kırsal alanlardaki eserlerin hızla yok olması sonucunu doğurmaktadır. Birçoğu belgelenmeden az veya çok bozulan veya yok olan kırsal yapılarımız konusunda vakit geçirmeden ayrıntılı araştırmalar yapılması gerekmektedir. Geleneksel mimarinin bir parçasını oluşturan ve görece pek fazla dikkat çekmeyen geleneksel kırsal mimarimizin, taşıdığı önem, Mimarlık ve Sanat Tarihi bağlamıyla sınırlı değildir. Geleneksel kırsal mimarlık, günümüz kırsal hayat estetiği ve sosyo-kültürel değerler bağlamında da önem taşımaktadır.

Çalışma alanında bulunan yapıları konu alan bilimsel bir çalışma bulunmamaktadır. Sinop yöresi konutlarıyla ilintili olarak gerek merkez gerekse ilçe ve köylerde yer alan çeşitli evleri konu alan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Esemeli'nin "Sinop İli Türk Dönemi Mimarisi" adlı doktora tezi¹ ve Turan'ın, Sinop'ta "Geleneksel Konut Mimarisi" adlı kitap bölümünde şehir ve kırsal konutlara yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.² Türk'ün "Sinop Boyabat Yayla Yerleşimindeki Kırsal Mimari, Koruma Sorunları ve Çözüm Önerilerinin Alıç Yaylası Örneğinde İncelenmesi" adlı Yüksek Lisan tezi³ ve Erdem'in "Boyabat Köylerinde Geleneksel Kandil Evler ve Koruma Sorunları" adlı makalesi, kırsal konutları konu almaları bakımından çalışmamız bağlamında önemlidir.⁴ Selimoğlu'nun "Geleneksel Boyabat Evleri" ve Kirenci Eruzun'un "Boyabat ve Geleneksel Ev Mimarisi - Çay Mahallesi Örneği" adlı Yüksek Lisans tezleri, Sinop yöresi geleneksel konutlarının il merkezini de aşmış en yoğun olduğu Boyabat konutlarını etrafla tanıtarak değerlendirmiştir.⁵ Turan'ın "Sinop'ta Geleneksel Bir Türk Evi: Tercümanoğlu Konağı" adlı makalesi⁶ Yılmaz'ın "Sinop Yöresi Ahşap Kır Meskenlerinde Taş Çatı Örtüsü" adlı yayını,⁷ Yerlikaya'nın, Sinop Murat Koca Konağı Restorasyon Önerisi ve Turan'ın "Sinop İli Gerze İlçesi Berber Ailesi Evi Restorasyon Projesi" adlı Yüksek Lisans Tezleri⁸ Sinop evlerini tanıtarak değerlendiren diğer çalışmalardır. Görüldüğü üzere bu çalışmaların birçoğu il ve ilçe merkezlerindeki konutları konu alan çalışmalardır. Otmanlı köyü gibi kırsal ve nispeten yüksek kesimlerde bulunan evlerle ilgili çalışmalar son derece sınırlıdır.

1. Otmanlı Köyü'nün Coğrafi Konumu ve Tarihçesine Kısa Bir Bakış

Sinop İli Ayancık İlçesi'ne bağlı Yenikonak Bucağı'nın Merkez Köyü olan Otmanlı, Karadeniz sahilinde bulunan Ayancık'ın 10 km. kadar güneyinde, 150 m rakımda kurulmuş 102 haneli bir köydür (Harita 1-2, Foto. 1). Köyün kuruluş tarihi kesin olmamakla birlikte birkaç yüzyıl öncesi Osmanlı dönemine kadar uzanmaktadır. Köy, Osmanlı döneminde 1855-1869 arasında "Çanlı" adıyla Kastamonu eyaletinin Sinop vilayetine bağlı bir kaza, 1870-1893 arasında Sinop vilayetinin İstefan kazasına bağlı bir nahiye, 1894-1923 arasında Kastamonu vilayeti Sinop Kazası, Ayancık Sancağına bağlı bir nahiye, Cumhuriyet devrinde 1924 yılında "Osmanlı" adıyla Sinop ilinin Ayancık ilçesine bağlı bir nahiye konumunda iken 1960'da "Yenikonak" adıyla aynı il ve ilçeye bağlı bir nahiedir.⁹

Harita 1. Sinop İli haritası (<http://cografyaharita.com/haritalarim/41-sinop-ili-haritasi.png>)

Harita 2. Ayancık-Otmanlı Köyü ve çevresinin haritası https://yandex.com.tr/harita/108104/ayancik/geo/otmanli_mah_/2215904736/?ll=34.622747%2C41.907823&z=13

¹ Esemeli, 1990: 163-168,229-230,263.

² Turan, 2018a.

³ Türk, 2019.

⁴ Erdem, 2020: 105-129.

⁵ Selimoğlu, 2016; Kirenci Eruzun, 2018.

⁶ Turan, 2018b: 58-90.

⁷ Yılmaz, 2015: 389-399.

⁸ Yerlikaya, 2006; Turan, 2019.

⁹ Sezen, 2017: 813.

Foto. 1. Otmanlı Köyü ve araştırma sahasının uydu görünümü (https://yandex.com.tr/harita/108104/ayancik/geo/otmanli_mah_/2215904736/?l=sat%2Cskl&ll=34.878555%2C41.942163&z=11)

Foto. 2. Araştırma sahasının yakın uydu görünümü (Ev 1, Ev 2, Ev 3 ayrıntılı olarak incelenen evlerdir. 4, 5 ve 6 numaralı evler karşılaştırma bağlamında incelenen evlerdir) https://yandex.com.tr/harita/108104/ayancik/geo/otmanli_mah_/2215904736/?l=sat%2Cskl&ll=34.878555%2C41.942163&z=11)

2. Otmanlı Köyü'nde Günümüze Ulaşabilen Geleneksel Kırsal Yapı Türleri

Köyde ayakta bulunan kırsal yapılar; 10 konut, 6 ambar, 7 fırın, 1 meydan çeşmesi, 3 kuyu, 1 demirci atölyesi ve 1 menfezdır. Yöre sakinlerinden edinilen bilgilere göre; köy sınırları içerisinde yukarıda sayılan türlere, yakın zamanlara kadar ayakta bulunduğu halde yıkılan birer kâgir değirmen, ahşap köprü ve ahşap yatır ilave edilebilir.¹⁰

¹⁰ Kazım Yüksel, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1949, İlkokul, Çiftçi.

3. Otmanlı Köyü Evleri

Köyde asli halini büyük ölçüde koruyan 12 kadar ev bulunmaktadır (Foto. 2). Ancak hane halkının mevsim bazlı uzak illerde ikamet etmeleri sonucu kilitli olmaları nedeniyle birçok evin içerisine girilememiştir. Bu evlerde inceleme dıştan yapılmıştır. Evlerin belgelenip tanıtıldığı bölümde (katalog) kronolojik sıra takip edilmiştir. Evlerin inşa tarihlerini belgeleyecek kitabe gibi veriler bulunmadığından belgeye dayalı net bir tarihleme yerine üslup eleştirisi (stil kritiği) ve eskilik durumu gibi unsurlara göre tarihleme yapılmış ve anlatım düzeninde eskiden yeniye doğru bir sıralama tercih edilmiştir. Üslup eleştirisi yöntemi, genişçe bir zaman aralığına tarihleme sonucunu doğurmuştur.

3.1. Recep Özcan Evi (Ev 1)

Konum: Ev çeşme meydanının 50 m. kadar kuzeybatısında, güneyden kuzeye doğru alçalan meyilli bir arazinin düz kesiminde inşa edilmiştir (Foto. 2-3).

Tarihçe: Yapının inşa tarihi konusunda herhangi bir belge bulunamamıştır. Hane sahibinin ve köy sakinlerinden evin inşa tarihi ile ilgili net bir bilgi edinilememiştir. Mimari özellikleri ve yapı malzemesinin durumuna göre evin 100-150 yıl kadar önce yapılmış olabileceği düşünülebilir. Yapı 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş olabilir. 1990 yılı dolaylarında evin çatısının aktarıldığı; özgün halde say taşlarıyla kaplı iken çatı kaplamasının Marsilya kiremite dönüştürüldüğü anlaşılmıştır.¹¹

Evin Oturduğu Alan ve Avlu-Bahçe Elemanları: Evin oturduğu alan düz olmakla birlikte kuzeye bakan arka cephesinden itibaren kuzeye doğru bir eğim başlamaktadır. Evin batı ve kuzeyi açık alandır. Doğu yanı başında 1 m kadar mesafede kendisi gibi eski bir başka ev, güneyinde birkaç metre mesafede yeni betonarme bir ev bulunur (Foto. 3). Evin güneye bakan ön cephesinde, güney ve doğu yönden ahşap taraba ile sınırlanan küçük bir avlu bulunur (Foto. 3). Taraba, doğu bitişikteki komşu evin avlusu ile sınır oluşturmaktadır. Güneyde avlunun bitiminde, bitişikteki ev ile ortak kullanılan, her iki evin avlularını ayıran taraba hattı üzerinde inşa edilen kâgir bir fırın yer alır (Foto. 3). Bu fırın, her iki evin ortak kullanımı için yapılmıştır. Evin 20 m kadar güneyinde orta eksenden hafifçe batıda dört adet taş blok halinde bulunan temel taşları, vaktiyle burada bir ambar olduğuna işaret etmektedir (Foto. 4). Hane sahipleri bunun evlere ait eski ambarın temel taşları olduğunu ifade etmektedir. Ambar her iki hanenin ortak kullanımını için inşa edilmişken yakın zamanlarda yıkılmıştır.

İnşa Malzemesi ve Teknik: Ahşap yığma (çantı) yapının duvarları, zeminde taş bir subasman üzerine oturtulmuştur (Foto. 5). Toprak (çamur) harçlı ve kabaca kırılarak üst üste yığılan taşlarının kullanıldığı kâgir subasman, 60-70 cm genişlikte olup yer yer dökülmüş haldedir. Arazinin eğim farkına göre değişen ölçülerde; ortalama 60-70 cm kadar yükselen çamur harçlı taş subasman üzerinde ortalama 15-20-cm kalınlıkta ve takriben 90-120 cm arayla taban kirişleri yerleştirilmiştir.

Ana duvarlar; zemin katta köşelerde karaboğaz, 1. katta kurtboğazı geçmelerle birbirlerine geçirilen ahşap perdelerle yığma (çantı tekniğinde) inşa edilmiştir (Foto. 6). Ahır (zemin) katı perdeleri, kalınlıkları 14 cm civarında olan ve baltalarla kabuklarından arındırılarak yontulmuş kaba yüzeylere sahip unsurlardır. Boy biçimlerinde yer yer ağacın tabii halinin verdiği eğrilikler görülen bu perdeler arasında toprak dolgu görülür. Bunlar çamur haldeki toprağın elle sıvanıp yapılaştırılması suretiyle yapılmıştır. 1. kat perdeleri, kalınlıkları 7-7.5 cm arasında değişen, hizarla biçilerek muntazam şekil ve düzgün yüzeylere sahip tahta/kalas kerestelerdir (Foto. 6).

Kat Düzeni ve Örtü: Marsilya kiremitle kaplı ahşap topuz çatı ile örtülü yapı, zemine oturan ahır katı ve üzerindeki yaşam katı olmak üzere iki katlıdır (Foto. 3,5,7, Çizim 1-2). Çatı kaplaması, asli halde say taşlarıyla kaplı iken yakın zamanlarda değiştirilmiştir.¹²

¹¹ Yusuf Özcan, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1963, İlkokul, Çiftçi.

¹² Yusuf Özcan, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1963, İlkokul, Çiftçi.

Altın tahta kaplamasız olan fakat yalın bir damlalık tahtası çakılan çatı saçağı, tüm yönlerde 60 cm kadar taşıntı yapar. Giriş sundurması saçağı da aynı özellikler gösterir. Çatı kiremitleri, aşık ve mertekler üzerine çakılan pedavralar üzerine istiflenmiştir.

Zemin Kat (Ahır Katı): 10.10 x 9.65 ölçülerinde dikdörtgen planlı zemin (ahır) katı, üç bölüme ayrılır (Çizim.1). Yapının güneye bakan ön cephesindeki tek kanatlı basit ahşap kapı ile ulaşılan ön bölüm (ev altı), kapalı ahırlara giriş, taşlık ve ardiye gibi bir işlevler yüklenir (Foto. 9-10). Yörede “ev altı” şeklinde isimlendirilen bu kesimin yazın koyun, keçi gibi hayvanlar için ahır veya öğle sıcağında gölgelik (dinlenme) mekânı olarak kullanıldığı, ayrıca alet, yem, çeşitli ev eşyasının saklandığı bir ardiye, odunluk gibi kullanıldığı hatta çeşitli kümes hayvanlarına küçük tahta kümeslerin bu kesimin bir kenarında yapıldığı ifade edilmektedir.¹³

Toprak zeminli bu kesimin ortasında kabaca kırılmış blok moloz taş kaidelere sahip iki ahşap direk bulunur (Foto. 8-9). Direklerin üzerinde 1. katı taşıyan ahşap kirişler atılmış olup 1. kat döşemesi bu kirişlerin üzerine çakılmıştır.

Ev altının gerisinde (kuzeyinde) yan yana aynı düzende iki kapalı ahıra yer verilmiştir (Foto. 10-11). Ev altının kuzey haricindeki yönlerinde ev altı alanın sınırını belirleyen dış direkler arasına, bir kısmı dikey, büyük kısmı yatay konumda tahtalar çakılarak kapatılmış, güney cephenin doğu kenarındaki yukarıda sözü edilen tek kanatlı ahşap kapı konulmuştur (Foto. 5,12). Ev altının kuzeyindeki ahırlara, her birinin güney duvarı orta kesiminde bulunan birer tek ahşap kanatlı kapılarla girilmektedir (Çizim 1, Foto. 8). Kapı açıklıkları, ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılmıştır. Ahır girişlerinde subasman ve ahşap duvar perdeleriyle yaklaşık 70 cm yükseklikte eşikler oluşturulmuştur (Foto. 8).

Ahırlar, taş subasman üzerinde yükselen karaboğaz geçmelerle birleştirilen ahşap yığma duvarlara ve ahşap döşemelere sahiptir (Foto. 10-11). Ahşap döşeme, taş subasmana oturan ahşap kirişlere çakılmıştır. Hemen hemen aynı ölçü ve iç düzene sahip ahırların her ikisinde de, kuzey duvarda ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılmış birer küçük dörtgen ve kanatsız pencere bulunur (Foto. 10-11). Ahır içlerinde duvar kenarlarına yerleştirilen ahşap yemlikler, büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Döşeme tahtaları ve taş subasman kısmen dökülerek tahrip olmuştur (Foto. 10-11).

Duvarlar arasına uzatılan kirişlere çakılan ve aynı zamanda 1. kat döşemesinin oluşturan tahtalarla kapatılan ahırların tavan düzeninde ilgi çekici bir düzen görülür. Doğudaki ahırda doğu, batıdaki ise batı duvar kenarında, ahır alanının kuzey kesiminde, duvar perdeleri ile tavan kirişleri arasına eğri kısa kirişler atılarak üzerlerine aksi istikamette kısa döşeme kirişleri konularak tavanın orta kesiminden yaklaşık olarak 70 cm kadar düşük kotta bir alan oluşturulmuştur (Foto. 10-11). Bu alanların üstü asıl yaşam katında tuvaletler olarak düzenlenmiştir. Belirtilen düzen, tuvalet taşı ve giderinin yerleştirilmesi için gerekli alanı sağlamıştır.

Evin 1. katına ön (güney) cephenin ortasında bulunan 10 basamaklı taş yığma merdivenle ulaşılmaktadır (Foto. 5,12). Merdivenin özgün taş basamaklarının üstüne yakın zamanlarda yer yer beton dökülmüştür. Kimileri büyük boyutlu kabaca kırılarak şekillendirilen taşlar, subasmandakilerle aynı karaktere sahiptir. Merdiven, evin güney duvarına yaklaşık 1 metre kala son bulur.

1. Kat (Yaşam Katı): 1. kat hizasında, kâgir merdivenin üst basamağı ile 1. kat kirişi arasına atılan kısa kirişlere oturtulan ahşap bir giriş sundurması/ hayat bulunmaktadır (Foto. 5,12). Ön cephede kare kesitli dört ahşap direk taşıyan ve tek eğimli sundurma çatı ile örtülü olan hayatta, direkler arasında tahta bir korkuluk ile ön kesimde tek kanatlı bir yarım boy kapı bulunur. Kapı ve korkuluk düşey konumda tahtalar çakılarak yapılmıştır. Tahta döşemeli hayatın içinde; sağ ve solda, zeminden 40 cm kadar yükselen birer ahşap oturma sekisi bulunur (Foto. 13).

¹³ Yusuf Özcan, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1963, İlkokul, Çiftçi.

Kareye yakın dikine dikdörtgen şeklinde bir alana oturan yapının ön cephesindeki merdiven ve hayat (giriş mekânı) dışında, plandan çıkma yapan başka bir birim görülmez. Muntazam dörtgen oturuma sahip evin ön cephesinin orta kesimdeki hayatta bulunan tek kanatlı ahşap kapı ile girilen 1. katta, tipolojik olarak iç sofalı plan tipi uygulanmıştır (Çizim 2).

Evin her iki katında da mekân düzeni simetrik dengeli ve oldukça işlevseldir. 1. katta, T şeklindeki sofa etrafına yerleştirilen dört oda, odaların yanlarında ise ikişer tuvalet ve gusülhane bulunmaktadır (Çizim 2). Odalar ve tuvaletlerin girişleri sofadan sağlanmaktadır. Odalara birbirlerinin içlerinden geçilmez.

Kapıdan geçilince sofaya ulaşılır. Kuzeye doğru uzanan sofa, evin orta kesiminde sağ ve sola dönerek T şeklinde iki kola ayrılır. Sofanın doğu ve batıya yönelen kolları, her iki kolda birer pencere konularak kapatılan cephe duvarlarına kadar uzanır (Foto. 14-16). Sofanın girişin açıldığı güney kolunun sağında (Oda 1) ve solunda (Oda 2) birer oda bulunur (Foto. 17-18). Oda kapıları, karşılıklı aynı hizada olup sofaya açılırlar. Doğu-batı ekseninde uzanarak ev iç alanını ikiye ayıran sofanın kuzeyinde orta kesimde simetrik düzende ve kapıları sofaya açılan iki oda (Oda 3 ve Oda 4) yer alır (Çizim 2, Foto. 19-22). Bunların doğu ve batı bitişiklerinde kuzey-güney ekseninde uzanan ikişer birim bulunur. Bunların önde bulunanları tuvalet (Foto 23-24), arkadakileri ise gusülhane olarak düzenlenmiş iken batı kesimdeki gusülhane sonradan tuvalet dönüşürülmüştür (Çizim 2).

Gusülhaneler, geleneksel düzene uygun olarak odalarla bağlantılıdır. Gusülhaneler, odaların dolap ve ocak yerleştirilen kenarında, belirtilen unsurların arkasında bulunan ayrı bir birim olarak konumlandırılmışlardır (Çizim 2, Foto 21). Gusülhaneye geçiş, belirtilen dolapların içinden (kenardaki kapaklı bir gözden) geçilmek suretiyle oda içerisinden sağlanmıştır (Çizim 2).

Cephe Düzeni: İki katlı ve büyük ölçüde simetrik bir cephe düzeninin görüldüğü yapının üst katında çıkma görülmez. Zemin katta; sadece kuzey cephedeki ahır katındaki iki pencere dışında, duvarlar penceresiz olup sağır ve yalın bir görünüm verir (Foto. 7). Güney cephedeki ahır kapısı açıklığı haricinde bu kesimde bir açıklık bulunmaz (Foto. 12). Ev altı mekânını saran ve direkleri arasına çekilen pek fazla muntazam görünmeyen tahta kaplama ile karaboğaz geçmelerin görüldüğü zemin katın diğer duvarlarında görünüm olarak bir fark belirir (Foto. 5,12). Karaboğaz perdelerin arasındaki çamur sıraları ile birlikte ağaç perdeler sıralı ve ritmik bir görünüm vermektedir. Ancak cepheleri saran yoğun sarmaşık bitkilerden dolayı bunu dıştan gözlemlemek güçleşmektedir. Ahır içlerinde belirtilen unsur net bir şekilde gözlenebilmektedir (Foto. 8,10-11).

1. katta, çıkmasız düz cephelerdeki hareket ve ritim duygusu uyandıran tek unsur simetrik düzende sıralanan tek kat halindeki pencerelerdir. Bu katın daha muntazam ve tek renkli (çamur sıraları olmaksızın) tahta perde yüzeyleri, zemin kattan farklı bir görünüme sahiptir (Foto. 5-7). Kurtboğazı ve karaboğaz geçmelerde, perde başlarının duvar yüzeyinden 25-30 cm kadar taşırılması, cepheye hareket katan bir başka unsur olmuştur. 1. katta kuzey cephede diğerlerinden farklı olarak ahşap perdelerin dışına dikine konumda tahtalar çakılmıştır (Foto. 7). Yer yer eksilmiş halde olan ve görüntüyü kısmen değiştiren bu perdeler, kuzey cepheden esen soğuk rüzgârlara tedbiren evi sıcak tutmaya yaramaktadır. Ayrıca bu yönden gelen ser-pintili yağış ve rutubet cephenin kısa sürede çürümesine sebep olacağından bu kaplama, çürümeyi engelleyen bir unsur olarak ta işe yarayış olmalıdır. Batı cephenin tüm yüzeyleri sarmaşık bitkilerle kaplanmış haldedir.

Sofa, Oda Düzeni ve Elemanları: Oda düzenleri ve donatı elemanlarında, odalar arasında, birbirlerine benzerlik söz konusudur. Odaların tamamı kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Oda girişleri, sofaya bakan duvar ortalarındadır. 1 numaralı odada üç, 2 numaralı odada dört, diğerlerinde ikişer pencere açılmıştır. Aynı boyutlarda ve tek kat halindeki pencereler, büyük ölçüde simetrik düzendedir.

Oda duvarları, içten dikine konumda çakılan ahşap tahtalarla kaplanmıştır (Foto. 17-19). Özellikle kış soğuğuna tedbiren buna ihtiyaç duyulmuş olmalıdır. Muntazam yüzeylere sahip tahta kaplama, duvar perdelerine göre daha ince işçiliktir. Birleşme kesimlerinde bazı yerlerde ahşap pasalar da görülür.

Ocak zeminleri ile bazı tuvalet alanlarının zemini sıkıştırılmış toprak olmak üzere, 1. katın diğer tüm birimlerinin zemini tahta döşelidir. Yan yana ve uç uca sıralanan (boy ve en yansıtırma), genişçe (15-30 cm civarı) ve takriben 2,5 cm kalınlıktaki döşeme tahtaları, döşeme girişlerine çivilerle çakılmışlardır.

Odalarda zeminde, yükselti farkı olmaksızın ahşap döşeme yer alır. Döşeme üzerinde pabuçluk veya oturmaya dönük seki/peyke görülmez. Güneybatı köşedeki oda (Oda 2) dışında kalan odalarda odanın bir kenarında ocak ve/veya dolaplar sıralanmıştır. Evin kuzeye bakan kesiminde yer alan ve diğerlerinden soğuk olan 3 ve 4 numaralı odalarda, birbirlerinin çok yakın benzeri şekilde; odaların bir kenarına ortada ocak, ocağın iki yanında yüklük ve dolaplar yerleştirilmiştir (Foto. 19-22). Her iki odanın belirtilen duvarlarının arka kesiminde dikdörtgen şeklinde birer tuvalet ve gusülhane birimleri bulunmaktadır. Gusülhaneler yukarıda da değindiğimiz üzere oda ile irtibatlıdır. Gusülhanelere kapaklı ahşap dolap içerisinden geçilerek ulaşılmaktadır (Çizim 2, Foto. 20-21). Tuvaletlere odalardan ulaşılmaz. Bunlara sofanın kollarındaki kapılarla geçilmektedir. Kuzeybatı köşedeki 2 numaralı gusülhanenin sonradan tuvalete dönüştürüldüğünü düşünmekteyiz. Zira doğu ve batı kesimde sofalardan geçilebilen iki ayrı tuvalet zaten bulunmaktayken, üçüncü bir tuvalete üstelik oda ile bağlantılı bir tuvalete ihtiyaç bulunmamaktadır. Evin sonraki kuşaklar tarafından ortak kullanımı sırasında belirtilen değişiklik yapılmış olmalıdır. Tuvalet kapılarının karşısında sofa içinde kalan beton muhdes el yıkama lavabolarının (Foto. 15-16) asli halde de mevcut olabilecekleri, şimdikilerin sonradan yapılan bir tadilatın ürünü olabilecekleri düşünülebilir.

Sofa ve batıdaki tuvalet (Tuvalet 2) haricinde kalan iç mekanların üzeri (odalar dahil olmak üzere) ahşap pasalı düz tavan ile kaplıdır (Foto. 17-21,24). Tavan tahtaları, girişlere alttan çakılmış olup girişler oda içerisinden görülmemektedir. Batı köşedeki tuvalet ile sofanın belirtilen kesimlerinde tavan olmaksızın (bakkal tavan) çatı ayrıntıları görülebilmektedir (Foto. 14-15,23,25). Esasen doğudaki tuvaletin tavanının muhdes olabileceğini asli halde diğeri gibi bakkal tavan şeklinde olabileceğini düşünmekteyiz. Çatı ayrıntıları; ara ve ana duvarlar üzerine atılan girişler üzerinde aşık, mertek ve seyrek olarak yerleştirilen kiremit altı kaplama (pedavra) tahtalarıdır. Bazı ara aşık, mertek ve tahtaların, daha önce belirtilen çatı kaplamasının say taşından Marsilya kiremitine dönüştürüldüğü sırada, yenileriyle değiştirildiği, yeni görünümünden (daha açık renkli) anlaşılabilir (Foto. 25). 3 ve 4 numaralı odaların tavan göbeklerinde basit dörtgen ve baklava şeklinde küçük göbekler görülür (Foto. 19,26-27). Göbekler, çivilerle çakılan pasa çıtalarıyla çerçeveselenmiş basit profilli panolardır. Çatı arasına, vaktiyle sofada bulunan bir ahşap dayama merdivenle çıkılmaktaydı.¹⁴

3 ve 4 numaralı odalarda, ahşap yüklük ve dolapların olduğu duvarların orta kesiminde konumlanan kabaca kırılmış taş işçilikli ocaklar, dikdörtgen şeklinde ve sıkıştırılmış toprak zeminlere sahiptir (Foto. 19-22). Toprak zemin üzerinde yer yer muhdes beton kaplama bulunmaktadır. 4 numaralı odanın ocağında tüteklik yukarıya doğru daralarak yükselip bacaya ulaşırken 3 numaralı odanın ocak tütekliliği ve bacası mevcut değildir. Tüteklik duvar boyunca yükselip çatı başlangıç hizasında son bulmaktadır. Dumanın çatı içerisine salındığı bu düzenin, asli halde de böyle olup olmadığı olduğu belli değildir. Tüteklik ve bacanın zamanla zarar göreberek ortadan kalktığı düşünülebilir.

4 numaralı odanın ocağında alınlık kesiminde sıva üzerine kazıma usullü olarak Lâtin alfabeye; "Sadık Usta 17/8/1958" şeklinde bir ifade yazılıdır (Foto. 22). Ocağın bu tarihte elden geçirildiği anlaşılmaktadır. Diğer ocakta da olduğu gibi bu ocakta da alınlık kesiminde muhdes

¹⁴ Yusuf Özcan, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1963, İlkokul, Çiftçi.

bir soba borusu deliği bulunur. Bu ocağın nişindeki duvarlardaki taş doku muntazam işçilikli olup sol kenar yüzde, eşya konulmaya dönük küçük bir niş yer alır.

Tuvaletlere bitişik haldeki gusülhaneler, yukarıda değinildiği üzere, ahşap dolap arkalarında bulunan ve ahşap dolaplar içerisinden geçilerek ulaşılan küçük dörtgen birimlerdir (Foto. 20-21,23-24). Dış cepheye denk gelen duvarlarında bulunan birer çok küçük dörtgen pencereleri, ışık ve havalandırmaya dönüktür. Sonradan tuvalete dönüştürülen 2 numara gusülhanenin zemini, muhdes betondur.¹⁵ Özgün döşemenin say taşı veya ahşap olabileceğini düşünmekteyiz. Mevcut halde tespit imkânı bulamadığımız gusülhane kirli su giderinin, bitişiklerinde bulunan tuvalete bağlanmış olması muhtemeldir.

Odalarda sergen görülmez. 3 numaralı odada duvarda basit bir ahşap kandillik yer alır (Foto. 28).

Ana kapı ve oda kapıları ahşap sövelerle çevrelenmiş dikdörtgen açıklıklı, ahşap çakma usullü tek kanatlıdır (Foto. 29). Bazı kapılarda tepedeki söve üçgen taç şeklindedir (Foto. 29-33). Kanatlar iki panolu olup panolarda, kazıma usulü baklava dilimi motifleri görülür. Baklava motifi, panonun merkezinde tek (Foto. 31-33) veya panoyu kaplayan geometrik ağ şeklindedir (Foto. 30).

Oda ve sofa pencereleri dikdörtgen açıklıklı, iç ve dıştan ahşap söveli ve ahşap giyotin kanatlıdır (Foto. 34). Tepe ve denizlik kesimindeki bazı sövelerde dekoratif profilli kesme işçilik görülür. İç kesimdeki bazı sövelerin tepe kesimleri, bazı kapılarda olduğu gibi üçgen şeklindedir. Tuvalet ve gusülhane pencereleri, oldukça küçük ölçülü olup ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılmış kanatsız ve şebekesiz basit açıklık şeklindedir (Foto. 23-24).

Ahşap dolap ve yüklükler, yana açılır tek ve çift çakma kanatlara sahiptir (Foto. 17,19-22). Bazı dolaplarda, çekmeceler ve ahşap raflar görülür. Çekmece ve panolara bölünen dolap kapaklarında, basit kazıma usullü zikzak ve paralel çizgili bezemeler yer alır (Foto. 22).

Süsleme:

Yapının cephelerinde pencere sövelerinde görülen basit profilli kesmeler (Foto. 34), 1. kata açılan dış kapı kanadı panolarındaki basit geometrik (baklava) kazıma (Foto. 29), kapı üstü sövesindeki profilli kesmeler (Foto. 29) ve kapı sövesinin üst kesiminde duvar perdelerine işlenen basit birkaç kazıma usullü ok ucu ve ışın demeti benzeri motifler (Foto. 29), yapı dışında görülen son derece basit ahşap süsleme unsurlarıdır. Yapının içinde oda kapı kanatları, dolap kapakları ve tavanlarda, yukarıda değindiğimiz gibi sınırlı düzeyde olmakla birlikte dış unsurlara göre bir nebze daha yoğun ve özenli benzer ahşap süsleme unsurları görülmektedir (Foto. 21-22,26-27,30-33). Evin sofasında bulunan boyalı ve dekoratif kabara çakılı metal işçilikli ahşap bir sandık ev yöresel el sanatları bağlamında dikkat çekmektedir (Foto. 35).

Foto. 3. 1 ve 2 numaralı evlerin ön cepheden görünümü

Foto 4. 1 ve 2 numaralı evlerin ortak olarak kullandığı ambarın temel kalıntıları

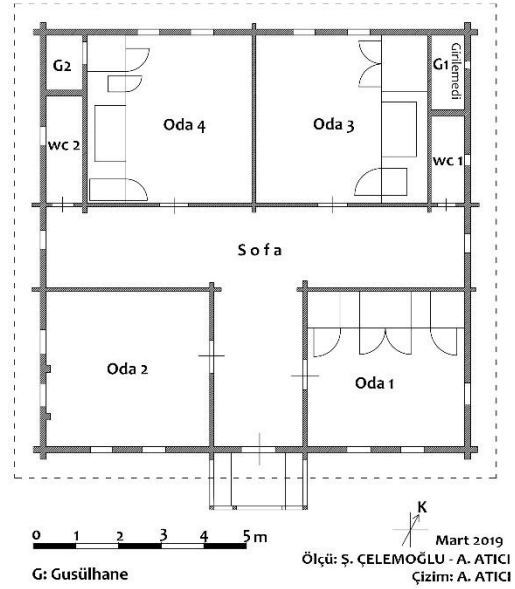
¹⁵ Diğer gusülhanenin içine girmek mümkün olmamıştır.

Foto. 5. 1 numaralı evin ön cephesi (solda), **Foto 6.** 1 numaralı evin kurtboğazı geçmeli ahşap yığma (çantı) duvar ayrıntısı (ortada), **Foto. 7.** 1 numaralı evin kuzey doğudan görünümü

Çizim 1. 1 numaralı ev zemin kat (ev altı ve ahırlar) krokisi

Çizim 2. 1 numaralı ev 1. kat planı

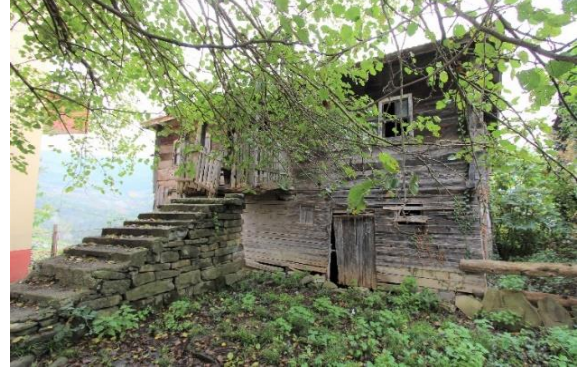

Foto. 8-9. 1 numaralı evin zemin kat ev altı görünümleri (sol ve orta), **Foto. 10.** Zemin kat batı ahır iç görünümü

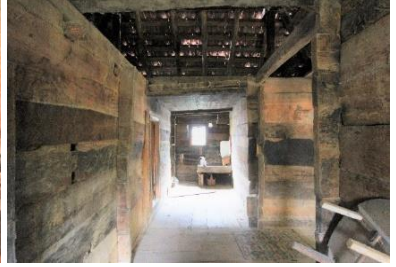

Foto. 11. 1 numaralı evin zemin kat doğu ahır iç görünümü

Foto. 12. Giriş cephesi

Foto. 13. 1 numaralı evin giriş cephesi 1. Kat giriş sundurması / hayat iç görünümü (solda), **Foto. 14.** Sofa ve oda girişleri (sofanın güney kolunun kapı önünden bakış - ortada), **Foto. 15.** Sofa görünümü (sofanın batı kolundan doğuya bakış)

Foto. 16. 1 numaralı evde sofanın batı kolu, lavabo ve tuvalet girişi)

Foto. 17. Oda 1 iç görünümü

Foto. 18. Oda 2 iç görünümü

Foto. 19. 1 numaralı ev Oda 3 iç görünümü

Foto. 20. Oda 3 ocak ve dolap kesimi (a işaretli ahşap bölme muhdes olup bölmenin arkasında girilemeyen gusülhane bulunmakta)

Foto. 21. 1 numaralı ev Oda 4 iç görünümü (a işaretli kesim gusülhaneye açılan geçit, b işaretli kesim sonradan tuvalete dönüştürülen gusülhanedir)

Foto. 22. Oda 4 ocak ve dolap kesimi

Foto. 23-24. Tuvaletler (sağdaki Tuvalet 1, soldaki Tuvalet 2 - tuvaletlerin gerisindeki ahşap bölme duvarların arkası gusülhanelerdir.)

Foto. 25. Çatının iç orta kesimine sofadan bakış

Foto. 26-27. Oda 3 ve Oda 4 tavan göbekleri

Foto. 28. Oda 3'deki ahşap kandillik

Foto. 29-33. 1 numaralı ev 1. kat giriş kapı kanadı (sol başta) ve oda kapı kanatları (ortadaki üçü) ve oda kapı kanadı ayrıntısı

Foto. 34. Dış cephe pencere ayrıntısı

Foto. 35. Sofada bulunan bezemeli ahşap sandık

3.2. Sadık Yüksel Evi (Ev 2)

Konum: Ev köy meydanının 50 m. kadar kuzeybatısında, Yusuf Özcan Evi'nin doğu yanında güneyden kuzeye doğru alçalan meyilli bir arazinin düz kesiminde inşa edilmiştir (Foto. 2-3,36-40).

Tarihçe: Yapının inşa tarihi konusunda herhangi bir belge bulunamamıştır. Hane sahibinin ve köy sakinlerinden evin inşa tarihi ile ilgili net bir bilgi edinilememiştir. Yapının mimari özellikleri ve yapı malzemesinin durumu 100-150 yıl kadar önce yapılmış olabileceği izlenimi vermektedir. Yapının 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısında inşa edilmiş olabileceğini düşünmekteyiz.

Evin Oturduğu Alan ve Avlu-Bahçe Elemanları: Evin oturduğu alan düz olmakla birlikte kuzeye bakan arka cephesinden itibaren kuzey ve doğuya doğru eğim başlamaktadır. Evin kuzeyi açık alandır (Foto. 2). Batı yanı başında 1 m kadar mesafede Yusuf Özcan Evi yer alır. Evin güneye bakan ön cephesinde, güney ve batı yönden ahşap taraba ile sınırlanan küçük bir avlu bulunur (Foto. 3). Taraba batı bitişikteki komşu evin avlusu ile sınır oluşturmaktadır. Güneyde avlunun bitiminde, bitişikteki ev ile ortak kullanılan, her iki evin avlularını ayıran taraba hattı üzerinde inşa edilen ve iki evin ortak kullandığı kâgir bir fırın yer alır Foto. 3). Evin 20 m kadar güneyinde bulunan ambar kalıntılarına ve ambarın vaktiyle batıdaki ev ile ortak kullanıldığına değinilmiştir (Foto. 4).

İnşa Malzemesi ve Teknik: Ahşap yığma (çantı) yapının duvarları, zeminde taş bir subasman üzerine oturtulmuştur (Foto. 36-37,39-40). Toprak (çamur) harçlı ve kabaca kırılarak üst üste yığılan taşların görüldüğü kâgir subasman 60-70 cm genişlikte olup yer yer dökülmüş halindedir. Duvar köşeleri ve bazı kesimlerde daha iri boyutlu ve nispeten daha düzgün biçimli taşlar kullanılmıştır (Foto. 36-37). Arazinin eğim farkına göre değişen ölçülerde; en fazla 1.7 m. kadar yükselen çamur harçlı duvar üzerinde ortalama 15-20-cm kalınlıkta ve takriben 90-120 cm arayla taban kirişleri yerleştirilmiştir.

Ana duvarlar; zemin katta köşelerde karaboğaz, 1. katta kurtboğazı geçmelerle bir birlerine geçirilen ahşap perdelerle yığma (çanti tekniğinde) inşa edilmiştir (Foto. 37). Ahır (zemin) katı perdeleri kalınlıkları 12-16 cm arasında değişen baltalarla kabuklarından arındırılarak yontulmuş kaba yüzeylere sahip unsurlardır. Boy biçimlerinde yer yer ağacın tabii halinin verdiği eğrilikler görülen perdeler arasında elle sıvanıp yapıştırılan toprak dolgu görülür (Foto. 37,39). 1. kat perdeleri, kalınlıkları 7 cm civarında, hızarla biçilerek muntazam şekil ve düzgün yüzeylere sahip tahta/kalas kerestedir.

Kat Düzeni ve Örtü:

Yapı zemine oturan ahır katı ve üzerindeki yaşam katı olmak üzere iki katlıdır (Foto. 37-38). Ev, say taşlarıyla kaplanan ahşap topuz çatı ile örtülüdür (Foto. 38). Alttan tahta kaplamasız ve damlalıksız olarak yapılan çatı saçağı, tüm yönlerde 70 cm kadar taşıntı yapar. Giriş sundurması saçağı da aynı şekildedir (Foto. 38). Çatı kaplamasının say taşları, aşık ve mertekler üzerine çakılan pedavralar üzerine istiflenmiştir. Bazı kesimlerde yoğun yosunla kaplanmış haldeki taşlarının şekil, boyut ve kalınlıkları tabii olarak değişmektedir. Sıradışı ölçüleri hariç tutarak ortalamanın 5-7 cm dolayında olduğu söylenebilir.

Zemin Kat (Ahır Katı): Yaklaşık olarak 10 x 10 m ölçülerinde dikdörtgen planlı zemin katı, ev altı ve iki ahır olmak üzere üç bölüme ayrılır (Çizim 3). Yapının güneye bakan ön cephesindeki ev altı, ahırlara giriş, odunluk, ardiye gibi bir işlevler yüklenir. Ev altına, güney cephenin orta kesiminde bulunan tek kanatlı basit bir ahşap kapı ile girilmektedir (Foto. 39). Toprak zeminli ev altının ahırlara bitişen kuzeyi hariç diğer yönleri, ahşap direkler arasına çakılan tahtalarla kapatılmıştır (Foto. 38-40,41-42). Ev altı üzerinde evin girişindeki revak ve 1. kat yükselmektedir (Foto. 38-41-42). Üst katı, güney kenarda sıralanan kaba taş kaidelere basan dörtgen kesitli ahşap direkler taşımaktadır. Direkler üzerinde kirişler ve 1. kat döşemesi çakılıdır (Foto. 41-42).

Ev altının kuzeyindeki ahırlara, her birinin güney duvarı orta kesiminde bulunan ve ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılan tek kanatlı birer ahşap kapıyla ulaşılmaktadır (Çizim 3, Foto. 41-42). Ahır girişlerinde, duvar perdeleriyle yaklaşık 40-50 cm yükseklikte eşikler oluşturulmuştur. Ev altının toprak zemininin kotu sonradan alçalmadıysa eşiklerin beklenenden yüksek olduğunu söyleyebiliriz.¹⁶

Ahırlar, taş subasman üzerinde yükselen karaboğaz geçmelerle birleştirilen ahşap yığma duvarlara ve ahşap döşemelere sahiptir (Foto. 43-44). Kısmen ortadan kalkan ahşap döşeme, taş subasmana oturan ahşap kirişlere çakılmıştır. Hemen hemen aynı ölçü ve iç düzene sahip ahırların her ikisinde de kuzey duvarda ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılmış küçük dörtgen birer pencere açıklığı bulunur. Dikdörtgen kuruluştaki tahta çakma yemlikler, ahır duvarlarına dayalı konumlanmıştır (Foto. 44).

Duvarlar arasına uzatılan kirişlere çakılan ve aynı zamanda 1. kat döşemesinin oluşturan tahtalarla kapatılan ahırların tavan düzeninde 1 numaralı evde anlattığımız düşük kotlu alanlar bulunur (Foto. 43-44). Her iki ahırın batı duvarında orta kesimde duvar perdeleri ile tavan kirişleri arasına eğri kısa kirişler atılarak üzerlerine aksi istikamette kısa döşeme kirişleri konulmuş tavanın diğer kesiminden yaklaşık olarak 60-70 cm kadar düşük kotta bir alan oluşturulmuştur. Bu alanların üstü, yaşam katında tuvaletler olarak düzenlenmiş olmalıdır.¹⁷

Evin 1. katına ön (güney) cephenin ortasında bulunan, zeminden yaklaşık olarak 1.5 m kadar yükselen 7 basamaklı taş yığma merdivenle ulaşılmaktadır (Foto. 38). Merdiven, evin güney duvarına yaklaşık 1 metre kala son bulur. Merdivenin özgün taş basamakları, geniş ve uzun say taşlarıyla kaplıdır.

¹⁶ Hayvan geçişleri için; eşige ulaşan ahşap bir rampa kullanılmış olması muhtemeldir.

¹⁷ Belirtilen düzen, tuvalet taşı ve giderinin yerleştirilmesi için gerekli alanı sağladığına 1 numaralı evde değinmiştik.

1. Kat (Yaşam Katı): Merdivenle, evin giriş cephesinin sol yarısından biraz daha fazlası boyunca uzanan ve ana çatıda olduğu gibi say taşlarıyla kaplanan sundurma çatı içerisine alınan, ahşap direkli ve tahta döşeli hayata çıkılır. Sundurma çatı, aralarına çapraz konumda payandalar atılan kare kesitli altı ahşap direk ve bunların üzerinde yer alan ahşap kirişlerle taşınmaktadır (Foto. 45). Ev altındaki ahşap direkler ve kirişler üzerinde taşınan ve kısmen tahrip olan hayatın direkleri arasında, korkuluk görülmemekle birlikte asli halde olabileceği değerlendirilebilir.

Kareye yakın dikine dikdörtgen şeklinde bir alana oturan yapının ön cephesindeki merdiven ve giriş mekânı, plandan çıkma yapan tek unsurlardır. Muntazam dörtgen oturma sahne, hayat içerisinde orta kesimde bulunan bir ahşap kapıyla girilmektedir (Foto. 46). Kapının önünde kapı açıklığı kadar genişliğe sahip 4 ahşap basamaklı basit bir merdiven bulunmaktadır. Kapı açıklığının önünde bulunan kat girişi, kapıya eşik vazifesi de üstlenmiştir. Üst kesimi hafifçe üçgen şeklinde olan ahşap sövelerle çevrelenen dikdörtgen açıklıklı kapıda, basit bir ahşap kanat yer alır (Foto. 46).

Bazı mekânları kilitli olduğundan iç birimlerin tamamının içine girmek mümkün olmamıştır. Evin iç mekân düzeni 1 numaralı ev ile yakın benzerlik göstermektedir. İçte "T" şeklinde üç kollu bir sofa ile bunun etrafında sıralanan oda düzeni görülür. Ayrıntılı bir şekilde inceleyebildiğimiz, ev altı ve ahır katının iç mekân düzeni Recep Özcan evi ile birebir aynı şemayı yansıtmaktadır.

Cephe Düzeni: İki katlı ve kısmen simetrik bir cephe düzeninin görüldüğü yapının üst katında çıkma görülmez. Ev altı ve ahırların bulunduğu zemin katta, sadece kuzey cephede, basit dörtgen açıklıklı küçük ahır pencereleri bulunur (Foto. 40). 1. katta güneyde doğu kenarda bir, doğuda iki, kuzeyde üç olmak üzere toplam altı pencereye yer verilmiştir (Foto. 38-40). Giriş cephesi olan güney cephe yapının en hareketli cephesidir. Cephenin önünde yer alan hayat, ev altı ve eve giriş veren iki ayrı kapı, kâgir merdiven, 1. kattaki pencere, cephede yer alan elementlerdir (Foto. 38). Batı cephenin tüm yüzeylerinde bulunan sarmaşık bitkiler cepheyi perdelemektedir.

Ev altı mekânını saran ve direkleri arasına çekilen gayri muntazam tahta kaplama, subasmandaki taş örgü, bunun üstündeki kesimlerde yer alan karaboğaz geçmeler zemin kat cephelerinde farklı görünümlere yol açar (Foto. 36,40) Karaboğaz geçmeli kesimlerde, ağaç perdeler ve aralarında yer alan çamur dolgu arasında sıralı ve ritmik bir görünüm dikkat çeker. Taş subasmanda, evin köşelerinde ve odaları ayıran ara duvar hizasında gayet iri ve sıralı taş bloklar kullanılırken diğer kesimlerde bunlara göre çok küçük ve sırasız taşlar kullanılmıştır (Foto. 37). Bu, cephe görünümünde tekdüzeliği gideren bir fark ve hareket unsuru olarak yansımıştır.

Çıkmasız olarak düz cephelere sahip 1. katta, simetrik düzende sıralanan tek kat halindeki pencereler, yapıda sınırlı bir hareket ve ritim duygusu uyandırmaktadır (Foto. 37-38,47). Bu katın daha muntazam ve tek renkli (çamur sıraları olmaksızın) tahta perde yüzeyleri, zemin kattaki yukarıda sözü edilen çok parçalı görünümünden farklı bir izlenim vermektedir. Kurtboğazı ve karaboğaz geçmelerde, perde başlarının duvar yüzeyinden 25-30 cm kadar taşırılması, cepheye hareket katan bir başka unsur olmuştur.

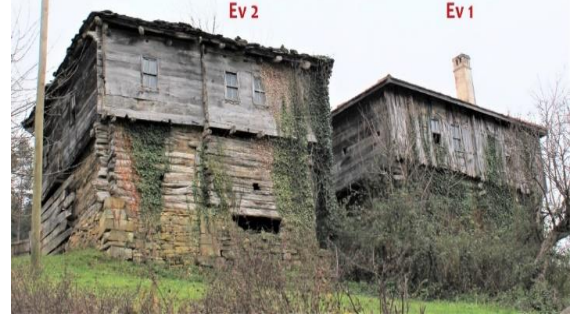
1. kat cephelerde dikkat çeken bir başka unsur, katın çeşitli kesimlerinde gayri muntazam düzende açılmış olan 15-20 cm civarında ölçülerdeki küçük açıklıklardır (Foto. 37,39-40). Kimileri soba borusu çıkışı olarak muhtemelen sonradan şekillenen bu kesimler, ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılmıştır. Işıklandırma ve havalandırma sağlamak için açılmış olması muhtemel açıklıklar, kuzeyde çatı girişi altında pencere üstü hizada, doğuda daha aşağı kotta pencere üstü ve yakınında, güneyde sol kesimde biraz daha aşağı kotta açılmıştır. Oda pencereleri, ahşap giyotin (düşey sürgülü) kanatlı, dikdörtgen açıklıklı ve ahşap sövelidir (Foto. 47). Kurtboğazı ve karaboğaz geçmelerde, perde başlarının duvar yüzeyinden 25-30 cm kadar taşırılması, cepheye hareket katan bir başka unsur olmuştur.

Süsleme:

Yapının cephelerindeki profilli pencere söveleri, mevcut tek süsleme unsurudur.

Foto. 36. 2 numaralı ev kuzeydoğudan görünüm

Foto. 37. 1 ve 2 numaralı evler güneydoğudan görünüm

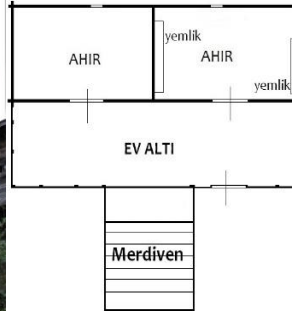
Foto. 38. 2 numaralı ev güney (giriş) cephe

Foto. 39. Doğu cephe

Foto. 40. 2 numaralı ev güney cephe

Çizim 3. Zemin kat krokisi

Foto. 41. Zemin kat ev altı bölümüne doğudan bakış

Foto. 42. 2 numaralı ev zemin kat ev altı bölümü

Foto. 43. Zemin kat batı ahır içi

Foto. 44. Zemin kat doğu ahır içi

Foto. 45. 2 numaralı ev hayat

Foto. 46. Hayat ve eve açılan kapı

Foto. 47. 1. kat pencere ayrıntısı

3.3. Cemal Gülen Evi (Ev 3)

Konum: Ev, köy merkezinde çeşme meydanının 250 m kadar kuzeydoğusunda, taşıt yoluna yakın konumda büyükçe bir bahçe ve avlu içerisinde bulunmaktadır (Foto. 2,48). Ev arsasının güneyinde eve ulaşan bir ara taşıt yolu yer alır.

Tarihçe: Yapının inşaa tarihi konusunda herhangi bir belge bulunamamıştır. Hane sahibi Cemal Gülen ve köy sakinlerinden evin inşaa tarihi ile ilgili net bir bilgi edinilememiştir. Mimari özellikleri ve yapı malzemesinin durumuna göre evin 100-150 yıl kadar önce yapılmış olabileceği düşünülebilir. Yapıyı 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısına tarihlemekteyiz.

Evin Oturduğu Alan ve Avlu-Bahçe Elemanları: Güneydoğudan aksi istikamete doğru alçalan meyilli bir arazide inşa edilen evin güneye bakan ön cephesinde hâlihazırda muhdes betonla kaplı bir avlu yer alır (Foto. 48-49). Evin ön cephesi olan güney kesiminde bulunan avlu, düzgünce yatık dikdörtgen şeklinde ve takriben 17 x 4 m ölçülerindedir. Avlunun doğu kesiminde eve 3 m kadar mesafede fırın, fırının kuzeyinde birkaç metre mesafede yine avlu içerisinde kiremit kaplı dört omuzlu kırma çatıyla örtülü bir çardak (üzüm çardağı) yer alır (Foto. 49). Avluda, evin takriben 9 m kadar güneybatısında vaktiyle bir ambar bulunmaktayken günümüze gelememiştir. Yıkılan ambarın yerinde betonarme yeni bir ambar bulunmaktadır (Foto. 48). Evin doğu, batı ve kuzeyinde arazi, genişleyerek bahçe olarak değerlendirilmiştir (Foto. 2). Avlu ve bahçeyi dıştan saran muntazam bir duvar, çit veya taraba görülmez. Avlu ve bahçeyi ayıran eksende, evin sağ ve solunda, yeni dikenli telli bir çit bulunur. Avlunun güneyinde yer yer kısmen yenilenmiş halde taş bir duvar yer alır. Bahçe içerisinde evin batı bitişiğinde yakın zamanlarda batı kesimi galvanize sac (çinko) ile kaplanan güneyinde tek kanatlı basit bir ahşap kapı ile girilen, ahşap beşik çatılıyla örtülü ahşap küçük bir kümes bulunur (Foto. 49). Bahçenin bazı kesimleri, halen yeni dikenli tel ile sarılarak sebze bahçesi olarak ekilmektedir. Bahçe içerisinde, evin kuzey batı yönünde, eve 15 m kadar mesafede, yakın zamanlarda ağaç dallarından yapılmış kare şeklinde basit küçük bir çardak daha bulunur (Foto. 48).

İnşaa Malzemesi ve Teknik: Ahşap yığma (çantı) yapının duvarları, zeminde taş bir subasman üzerine oturtulmuştur (Foto. 50-51). Toprak harçlı ve kabaca kırılarak üst üste yığılan taşların kullanıldığı subasman, kuzey cephede yer yer çimento harçla tadilat görmüştür (Foto. 52).

Taban ve kat kirişleri üzerinde yükselen ana duvarlar; zemin katta köşelerde karaboğaz, 1. katta kurtboğazı geçmelerle birbirlerine geçirilen ahşap perdelerle yığma/çantı tekniğinde inşa edilmiştir (Foto. 53-54). Ahır (zemin) katı perdeleri; kalınlıkları 12-18 cm arasında değişen, baltalarla yontulmuş kaba yüzeylere sahip unsurlardır (Foto. 53). Perdeler arasında top- rak dolgu görülür (Foto. 52-51).

Zemin katta güney cephenin tamamında, batıda güney yarı kesimde, doğuda yine güney yarı kesimde bulunan yeni tuğla örgülü duvarlar tadilat ürünüdür (Foto. 49-50,55-56). Ev altı denilen bu kesimin özgün halde aralarına tahta çakılarak kapatılan ahşap direklerle sınırlandırılmış olabileceği diğer evlere bakılarak söylenebilir. Mevcut halde bu kesimlerde dıştan kum, kireç ve çimento esaslı sıvayla sıvanıp beyaz badana ile boyanan yeni delikli tuğlalarla örülmüş duvarlar bulunmaktadır. Zemin kat cephe duvarlarının diğer kesimleri özgün görünümünü korumaktadır. 1. kat perdeleri; kalınlıkları 6-8 cm arasında değişen, hızarla biçilerek muntazam şekil ve düzgün yüzeylere sahip tahta/kalas kerestedir (Foto. 54).

Kat Düzeni ve Örtü: Zeminde bulunan ahır katı ve üzerindeki yaşam katı olmak üzere iki katlı ev, Marsilya kiremitle kaplı ahşap topuz çatı ile örtülüdür. Çatının asli halde say taşlarıyla kaplı iken yakın zamanlarda yapılan tadilatla değiştirildiği tespit edilmiştir. Alttan tahta kaplamalı ve yalın bir damlalık tahtası çakılan çatı saçağı, tüm yönlerde 60 cm kadar taşıntı yapar (Foto. 50-51). Hayatı örten sundurma çatının saçağı da benzer özellikler gösterir (Foto. 55).

Zemin Kat (Ahır Katı): 10.10 x 10.05 ölçülerinde dikdörtgen planlı zemin katı (ev altı ve ahır), yakın zamanlarda yapılan bazı müdahalelerle asli özelliklerini kısmen kaybetmiştir. Bu kat, bugün eşya ve gıda deposu, ardiye, çeşitli ev işlerinin yapıldığı atölye olarak kullanılmaktadır (Çizim.5, Foto. 56-59).

Mevcut halde, biri batı duvarın güney ucuna yakın kesimde (Foto. 56), diğeri güney duvarın orta kesiminde (Foto. 49) bulunan iki ayrı kapı, zemin kata giriş sağlamaktadır. Bunlar dikdörtgen açıklıklı, özgün bir unsur içermeyen yeni kanatlara sahip kapılardır. Katın muhdes tuğlalı duvarlarının yerinde köyün diğer birçok evinde görüldüğü gibi ahşap direkler ve bu direkler arasına çakılan ahşap taraba olabileceği anlaşılmaktadır. Ev altını oluşturan bu kesime, muhtemelen güney cephede bulunan tek kanatlı basit bir ahşap kapı ile ulaşılmaktaydı. Güney cephe ortasında zemin kat hizasında başlayıp yükselerek 1. kat giriş sundurmasına ulaşım sağlayan yenilenmiş 5 basamaklı betonarme merdivenin (Foto. 55) yerinde, kanaatimize göre vaktiyle benzerlerini diğer evlerde de gördüğümüz kâgir bir merdiven bulunmaktaydı.

İçten 2.25 m. yüksekliğe sahip ahır katının, ahırların sıralandığı kuzey yarısı, asli halde yan yana sıralı üç birim halinde inşa edilmiştir (Çizim 5, Foto. 57-59). Bu kesimlerde fazla bir değişiklik yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ortadaki birim, güney duvarı olmaksızın eyvan şeklinde yapılırken iki yanındaki diğer iki birim, her birine güney duvarındaki kapılarla ulaşılan dikdörtgen planlı ahırlardır. Batı kenardaki ahırın içerisine, kapı kesimi çeşitli eşyalarla dolu olduğundan girmek mümkün olmamıştır. Doğudaki ahırda, batı duvarı boyunca uzanan ahşap bir yemlik, batı duvarı yarı boyunca uzanan bir başka yemlik bulunur (Foto. 59). Ahşap tahtalar çakılarak duvarlara sabitlenen yemlikler, zemin kotundan +50 cm'de başlayıp + 90 cm civarında son bulan yukarıya doğru biraz genişleyen dikdörtgen planlı basit unsurlardır. Ahır döşemesi, eyvan ve diğer ahırda da¹⁸ olduğu gibi taban kirişlerine çakılan kalınca tahtalardır. Ev altının gerisinde bulunan ahırları ayıran ara duvarlar, katın ana duvarlarındaki tüm özellikleri bire bir yansıtan ahşap çantı duvarlardır (Foto. 58). Ahırlar ve eyvan şeklindeki ara birimin kuzeye bakan cephe duvarlarında açılan küçük dörtgen pencereler, aydınlatma ve havalandırma sağlamaktadır (Foto. 50,52,58-59).

Ev altında kalınlıkları 14-16 cm arasında değişen birkaç ahşap direk bulunmaktadır. Muhdes duvarlardan önce bu kesimde ne düzende ve sayıda direk olduğu belli değildir. Direklerin tabanında kaide görevini üstlenen iri boyutlu taşlar, üst kesiminde ise yastık şeklinde, kiriş doğrultusunda uzanan basit ahşap başlıklar görülür. Başlıkların üzerinde döşeme kirişleri ve tahtaları çakılıdır (Foto. 57). Direk, başlık, kiriş kesimlerinde bilinen geleneksel birleştirme teknikleri görülür. Bazı ahır kirişlerinde kalınlık 25 cm'yi bulmaktadır.

¹⁸ Hane sahibi içine giremediğimiz batı kesimdeki diğer ahırın tüm yönlerden diğer ahırın bir benzeri olduğunu ifade etmiştir. Cemal Gülen, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1949, Lise, Çiftçi.

Katın ev altı denilen diğer (güney) yarısında; cephede, yukarıda da değindiğimiz üzere muhdes duvarlar örülmüştür. Belirtilen kesimin içinde güney duvarın orta kesimde yeni tuğla duvarlarla yeni küçük bir birim (atölye) oluşturulmuştur (Foto. 57). Ayrıca ev altının güneydoğu köşesi, belirttiğimiz muhdes dış duvarlara ilaveten içten de muhdes duvarlar çekilerek kapalı bir oda haline dönüştürülmüştür. Ev altının orta kesiminde 1. kata çıkış sağlayan muhdes ahşap bir merdiven bulunmaktadır.

1. Kat (Yaşam Katı):

Evin 1. Katına, ön cephenin ortasında bulunan ve yukarıda değindiğimiz yenilenmiş merdivenle çıkılmaktadır. Merdiven ile ön cephenin büyük bir kısmını kaplayan hayata ulaşılmaktadır (Foto. 55, 60). Güneyde sıra halinde kare kesitli beş ahşap direk taşıyan tek eğimli sundurma çatı ile örtülü olan hayatta, direkler arasına yarım boy bir tahta korkuluk çekilmiştir. Merdiven önünde, korkuluk yerine aynı boyda tek kanatlı ahşap yeni bir kapı kanadı bulunur. Hayatın korkuluk, direk¹⁹ ve sundurma içi tavanı tadilat ürünü yeni ahşap unsurlardır (Foto. 55,60). Hayattan ulaşılan ve 1. kata açılan dikdörtgen açıklıklı kapı, yenilenerek özgün görünümünü kaybetmiştir. Kabaca yatık dikine dikdörtgen şeklinde bir alana oturan yapının 1. katında, ön cephedeki hayat ve merdiven, plandan çıkma yapan tek unsur.

Cephe Düzeni: Yapı, iki katlı ve büyük ölçüde simetrik bir cephe düzenine sahiptir (Foto. 48-51,55). Zemin katın çantı duvarlar görülen kesimlerinde, 1. kat geçişinde cephe boyunca uzanan ve kirişlerle yapılan çıkmalarla 1. katın oturma alanı biraz büyütülmüştür. Çıkmalar, doğu ve batıda takriben 70 cm, kuzeyde 50 cm kadardır (Foto. 50-51).

Büyük ölçüde sağır tutulan zemin katın duvarlarının muhdes kesimlerinde bir takım yeni kapı ve pencereler bulunur. Bunlar; güney ve batı duvarlarda yukarıda sözü edilen iki muhdes kapı açıklığı, batı cephenin güneye kesiminde üç yeni pencere, batı duvarda kapı yakınında bir pencere ile güneyde kapı yakınında bir penceredir (Foto. 49-50).

Arazinin eğiminden dolayı kuzeye gidildikçe uzayan zemin kat cephelerinin asli unsurları; kuru duvar teknikli taş subasman, bunun üst kesimlerinde yer alan karaboğaz geçmeli ahşap perdelerdir (Foto. 50-54). Kuzeyde zeminden 1.70 m kadar yükselen taş subasmanda; köşelerde ve ahırları ayıran ara duvarların bulunduğu orta kesimde, gayet iri kabaca kırılmış taşlar dikkat çeker (Foto. 50-52). Penceresiz olarak sağır inşa edilen subasman yer yer çimento esaslı muhdes harç ile sağlamlaştırılmıştır (Foto. 52). Subasman üzerindeki çantı kesimlerde yamukça yuvarlak ve dörtgen kesitli ahşap perdeler arasında sıvama çamur dolgular ritmik bir görünüm verir (Foto. 50-53). Köşelerde ve cephe ortalarında görülen ahşap perde başlarının geçme yapılan kesimdeki taşınıtları, 20-30 cm civarında iken 1. kat girişine yakın yukarı kesimlerde kademeli olarak 70 cm'ye kadar arttırılarak cephelerde hareketli bir görünüm elde edilmiştir (Foto. 50-51). Zemin katın çantı duvarlarında sadece kuzeyde, asimetric düzende perdelerin kesilmesi suretiyle açılan kanatsız dört pencere yer alır (Foto. 50,52). Sözü edilen pencereler, cephenin batı ve orta kesiminde birer alt, doğu kesiminde altlı üstlü birerden iki penceredir (Foto. 50,52).

Çıkmasız düz cephelere sahip 1. katta, tek kat halinde ve büyük ölçüde simetrik bir pencere düzeni görülür. Hâlihazırda 1. katta güneyde beş, doğuda altı, batıda yedi ve kuzeyde altı pencere yer alır (Foto. 49-50). Hayatın doğu ve batıya bakan yan yüzlerinin kapatan birer pencere özgün olmayıp sonradan açılmıştır (Foto. 49,55). Pencerelerin tamamı dikdörtgen açıklıklı olup yeni pvc kanatlara sahiptir. Bunların yerindeki özgün kanatların ahşap giyotin kanatlar olması kuvvetle muhtemeldir. Doğu cephede orta kesimde yer alan pencere açıklığının içerisine muhdes tuğla duvar örülerek küçültüldüğü dikkat çekmektedir (Foto. 50). Bu pencerenin özgün ahşap söveleri kısmen yerindedir. Alt sövede profilli kesme ahşap işçilik dikkat çeker. Diğer pencereler de buna benzer ahşap çevrelıklere sahip olmalıydı. Ancak pvc ile değiştirilirken pencere açıklıklarının biraz büyütüldüğü, bu büyütme sonucu özgün ahşap çevrelıkların

¹⁹ Hayat direklerinin dört tarafına çakılan tahtalar yeni olup özgün direkler bu kaplamanın içinde bulunmaktadır

yok edildiği anlaşılmaktadır. Batı cephede eyvana açılan pencere ile doğuda yine eyvana açılan ve yukarıda anlatılan pencerenin, diğerlerinden (oda pencereleri) biraz daha küçük tutulduğu (Foto. 49-50), kuzeyde yine eyvana açılan iki pencerenin ise oda pencereleriyle aynı boyutta olduğu dikkat çekmektedir (Foto. 50).

1. katın muntazam işçilikli tahta perde yüzeyleri, zemin kattan farklıdır (Foto. 49-53-54). Her iki katta kurtboğazı ve karaboğaz geçmelerde, perde ve kimi giriş başlarının duvar yüzeyinden 25-30 cm kadar taşırılması, cepheye hareket katmıştır.

Sofa, Oda Düzeni ve Elemanları:

1. katta tipolojik olarak iç sofalı plan uygulanmıştır (Çizim 4). Kapı ile girilen sofa, iç mekânın ortasında buluşan dört kollu bir biçime sahiptir. Sofa, kuzey-güney ekseninde evin iç mekânı boyunca, doğu-batı ekseninde ise doğuda ortada kesintiye uğrayarak evin iç mekânı boyunca uzanarak, etrafında sıralanan oda düzenini belirlemektedir (Foto. 61-64). Sofanın doğu kolu, cephe duvarına kadar devam etmez. Orta kesimde bugün sonradan çekilen muhdes kâgir bir duvar bulunur (Foto. 63). Duvarın gerisinde kalan birim yenilenmiş banyo, tuvalet ve lavabodur (Çizim 4). Yapının özgün halinde bu kesimde ahşap bölme duvarlı bir tuvalet olduğu anlaşılmaktadır.

Hemen hemen aynı boyutlardaki kareye çok yakın dörtgen planlı dört oda, evin dört köşesinde yer alır (Çizim 4). Ahır katında da olduğu gibi mekân düzeni büyük ölçüde dengeli, simetrik ve işlevseldir. Güneydoğu köşedeki oda (Oda 1), bugün mutfak olarak kullanılmaktadır.

Sofada, odalarda olduğu gibi tabanda ahşap kirişlere çakılan ahşap bir döşeme bulunmaktadır. Ancak sofanın mevcut ahşap tavanı muhdestir (Foto. 61-64). Hane sahibi Cemal Gülen, sofanın özgün halde tavansız olarak çatı altında bulunduğunu ifade etmektedir.²⁰ Benzer durum içine girebildiğimiz diğer evlerde de aynı şekildedir. Sofada özgün bir donatı elemanı bulunmamaktadır. Sofanın giriş kolunda kapıya yakın konumda duvara yaslı ahşap merdiven, çatı arasına çıkmak için sonradan yapılmış muhdes bir elemandır. Sofanın beden duvarlarıyla son bulan kollarında; kuzey ve batıda ikişer pencere bulunur. Sofanın kuzey kolunun ahşap özgün duvarlarına muhdes ahşap lambri çekilmiştir (Foto. 62). Her birinin sofaya açılan birer kapısı bulunan 2.30 m yükseklikteki odaların döşeme ve düz tavanları ahşaptır. Sofa ve odaların tamamında görülen ahşap lambri tavanlar, yakın zamanlardaki yenilenmenin ürünüdür (Foto. 64).

Oda donatı elemanlarının büyük bir kısmı ya yok olmuş veya tadilatlarla özgünlüklerini büyük ölçüde yitirmişlerdir. Oda girişleri, sofaya bakan duvar ortalarında açılmıştır. Odaların cepheye bakan duvarlarında ikişer pencere bulunur. Güneybatıdaki hariç olmak üzere diğer odalarda birer ocak bulunurken ocakların tadilatlarla kaldırıldıkları ev sahibinden öğrenilmiştir. Mevcut halde odalar, yükselti farkı olmaksızın ahşap döşemelidir. Oturmaya dönük seki/peyke görülmez. Kuzeybatı köşedeki odada (Oda 4) bulunan iki kanatlı, çekmeceli ve raflı ahşap dolap, özgün görünümünü korumaktadır (Foto. 65). Ana kapı tamamen, oda kapıları ise kısmen yenilenmiştir. Özgün oda kapılarının, basit ahşap sövelerle kuşatılan dikdörtgen açıklıklı ve çakma usullü üçer panoya sahip tek kanatlı oldukları görülmektedir (Foto. 63).

Süsleme:

Yapının ortadan kalkan ahşap unsurlarının bezemeli olabileceği; yukarıda sözü edilen profilli kesmeli pencere sövesine bakılarak düşünülebilir. Ancak mevcut halde başka bir bezeme unsuru bulunmaz. Ev altında bulunan ve köyde imal edilen kaliteli ve ince işçilikli ahşap örme sepet, köydeki geleneksel ahşap işlerinin varlığına işaret etmektedir (Foto. 66).

²⁰ Gülen, odalardan başka oturum alanı oluşturmak amacıyla sofaya tavan yapılarak ısı kaybını önleyip, kanepeler gibi eşyalar konularak sofanın oturma alanına dönüştürüldüğünü belirtmektedir.

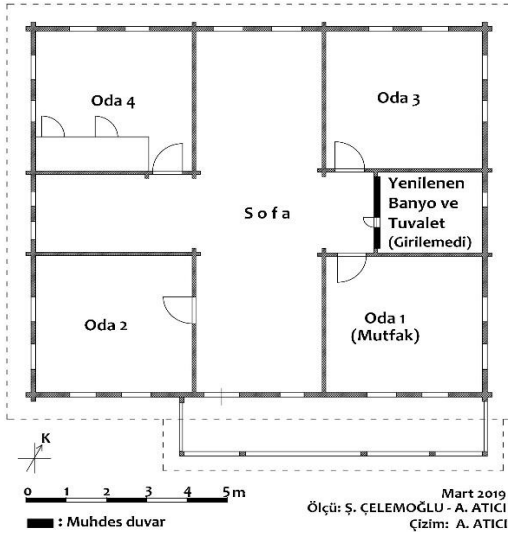

Foto. 48. 3 numaralı ev kuzeyden görünüm

Foto. 49. Güneybatıdan görünüm

Çizim. 4. 3 numaralı ev 1. kat planı

Foto. 50. Güney ve doğu cepheler

Foto. 51. 3 numaralı ev güney ve batı cepheler

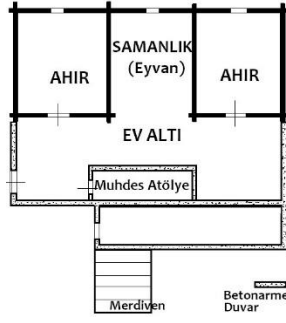
Foto. 52. Güney cephede taş su-basman ve zemin kat duvar ayrıntıları

Foto. 53-54. Güney cephede karaboğaz ve kurtboğazı geçmeli duvar ayrıntıları

Foto. 55. 3 numaralı ev güney (giriş cephesi)

Çizim 5. Zemin kat krokisi

Foto. 56. Zemin kat batı cephe de bulunan ev altına açılan kapı ve çevresi

Foto. 57. 3 numaralı ev zemin kat ev altı (batıdaki kapıdan bakış)

Foto. 58. Zemin kat ev altı iki ahır arasındaki samanlık kesimi

Foto. 59. Zemin kat doğu ahır içi

Foto. 60. 3 numaralı ev 1. kat hayat odası

Foto. 61. 1. kat sofa ve odalar (kapıdan bakış)

Foto. 62. 1. kat sofanın kuzey kolundan giriş yönüne bakış

Foto. 63. 3 numaralı ev 1. kat sofanın doğu kolu ve kolun arkasında bulunan yenilenen banyo ve tuvalet girişi

Foto. 64. Sofanın batı kolu

Foto. 65-66. 1. kat Oda 4 içi ve ev altında bulunan köy el sanatı ürünü ahşap sepet

4. Değerlendirme

Saha çalışması esnasında köydeki birçok geleneksel evin kapalı olduğuna yukarıda değinilmişti. Yukarıda ayrıntılı olarak tanıtılan üç evin dışında sekiz ayrı ev, içine girilemediğinden

dıştan incelenmiştir.²¹ Bu inceleme sonucunda, dıştan görülebilen tüm unsurlar itibariyle bu evlerin ayrıntılı incelenen evlerle çok yakın özelliklere sahip olduğu anlaşılmıştır (Foto. 67-106). Bu evlerin arazide konumlanmaları, avlu-bahçe elemanları, yapım sistemi, inşa malzemesi ve tekniği, kat düzenleri ve elemanları, örtü, cephe düzeni, çeşitli mimari elemanları büyük bir benzerlik göstermektedir. Bu durum köyde yöreye has bir mimari tarzın geliştirildiği şeklinde yorumlanabilir.

Foto. 67. 4 numaralı ev güneybatı-dan görünüm

Foto. 68. 4 numaralı ev batı cephe ve çardak

Foto. 69. 4 numaralı ev kuzeybatıdan

Foto. 70. 4 numaralı ev kuzey cephe

Foto. 71. Batı cephe subasman ve zemin kat ayrıntısı

Foto. 72. Subasman kesimi; kuzey cephenin batı kenar ayrıntısı

Foto. 73. 4 numaralı ev zemin kat karaboğaz geçmeli ahşap yığma çanti duvar ayrıntısı

Foto. 74-75. Kuzey cephe 1. kat ayrıntıları

²¹ Değerlendirmeye belirtilen bu sekiz ev de dahil edilmiştir.

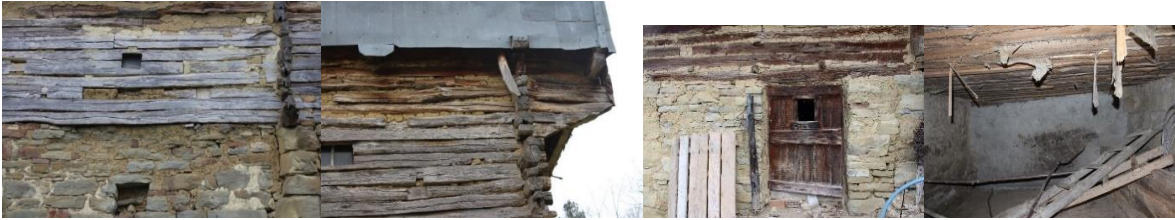
Foto. 76-77. 5 numaralı ev kuzeydoğu ve (solda) ve doğu (giriş) cepheleri

Foto. 78. 5 numaralı ev batı cephe

Foto. 79. Kuzey ve batı cepheler

Foto. 80. Güney ve batı cepheler

Foto. 81. 5 numaralı ev kuzey cephe subasman ve zemin kat duvar ayrıntıları

Foto. 82. Batı cephe zemin ve 1 kat duvar ve çıkama ayrıntıları

Foto. 83. Güney cephe subasman kesimi kapı çevresi

Foto. 84. Zemin kat ahır içi

Foto. 85. 6 numaralı ev güneyden görünüm

Foto. 86. Güneydoğu (giriş) ve güneybatı cepheleri

Foto. 87. 6 numaralı ev doğudan görünüm

Foto. 88. Kuzeybatı cephe

Foto. 89. Güneybatı cephe

Foto. 90. 6 numaralı ev kuzeyden görünüm

Foto. 91-92. Subasman ve 1. kat duvar ayrıntıları

Foto. 93-94. Otmanlı Köyü'nde geleneksel ahşap yığma (çantı) bir ev ön cepheden görünüm (Ev 7)

Foto. 95. Ev 7 yan cephe

Foto. 96. Ev 7 arka cephe

Foto. 97. Otmanlı Köyü'nde geleneksel çantı bir ev (Ev 8)

Foto. 98. Ev 8 ön cephe

Foto. 99. Otmanlı Köyü'nde geleneksel çantı bir ev (Ev 9)

Foto. 100. Ev 9 ön ve yan cephe

Foto. 101-102. Otmanlı Köyü'nde geleneksel çantı bir ev (Ev 9 - sol ön, diğeri arka cephe)

Foto. 103. Ev 9 yan cephe

Foto. 104. Ev 9 arka cephe subasman ayrıntısı

Foto. 105. Otmanlı Köyü'nde geleneksel çantı bir ev (Ev 10)

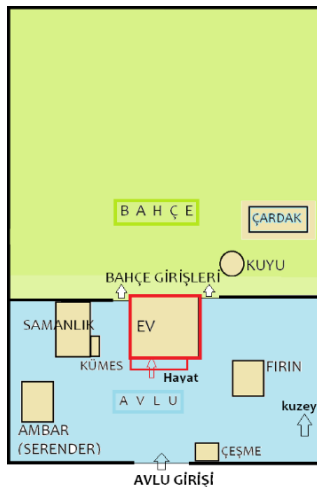

Foto. 106. Otmanlı Köyü'nde geleneksel çantı bir ev (Ev 11 - yan cephe)

Konum: Otmanlı evleri hane sahibinin arsası içerisinde, ulaşım ve avlu-bahçe düzeni gözetilerek yerleştirilmektedir. Eski ve yeni birçok ev köy içerisindeki mevcut taşıt yolları kenarlarında yoğunlaşmaktadır (Foto. 2). Taşıt yolu öncesinde bu yolların yerinde patikalar bulunmaktaydı. Evler mümkün oldukça arsanın yola yakın kesimine yerleştirilmiştir. Güneş ışığından faydalanma bağlamında evlerin giriş cepheleri güney ve güneydoğuya bakmaktadır (Foto. 2). Arka cephe, kuzey veya batıya dönüktür. Evler, yakın ve uzak çevreye hakim konumda, manzaraya açık olarak yerleştirildikleri görülmektedir. Esasen yukarıda izah edilen konumlanma özellikleri geleneksel Karadeniz kırsal konutlarının birçoğu için geçerlidir.

Evin Oturduğu Alan ve Avlu-Bahçe Elemanları: Otmanlı evleri, genişçe bir avlu-bahçe içerisinde serbest düzende ve müstakil olarak inşa edilmiştir. Arazinin eğiminden dolayı birçok evin oturma alanı hafif meyilli olmakla birlikte düz olanlarına da rastlanmaktadır.

Ev ile birlikte ağırlıklı olarak avlu ve bazen bahçe içerisinde de görüldüğü üzere çeşitli yapılar bulunmaktadır (Tablo 1). Bunlar sayı ve türleri değişmekle birlikte, evin başat rolüne uygun olarak evin etrafında arsanın durumuna göre serbest (asimetrik) bir düzende, büyük çoğunlukla evin ön kesimindeki avlu kesimine yerleştirilmektedir. Bazen aynı hizada nispeten düz bir eksen üzerinde sıralandıkları da görülmekte ise de bu tarz bir yerleştirme için özel bir çaba sarf edilmemektedir. Bahçe ve avlu elemanları işlevleri ve kullanım yoğunlukları gözetilerek eve yakın veya daha uzakta tutularak, genelde evden görülüp kolayca uzlaşılabilir şekilde konumlandırılmışlardır. Bunlar evin etrafında genelde ön kesimde avlu içerisinde yer alırken arazinin durumuna göre bazen arka kesimde bahçe içerisinde de bulunabilmektedir (Çizim 6).

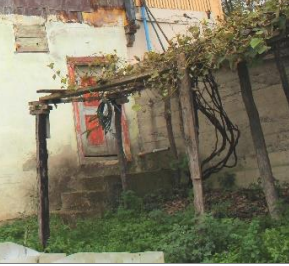

Çizim 6. Temsili şematik kroki üzerinden Otmanlı evlerinin konumu avlu ve bahçe bileşenleri

Foto. 107-108. Otmanlı evlerinde bahçe duvarı örnekleri

Tablo 1. Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nde Geleneksel Evlerde Avlu-Bahçe Elemanları

Sıra	Ev Adı	Avlu-Bahçe Elemanları Fotoğrafları			
1-2	Ev 1 Recep Özcan Evi Ev 2 Sadık Yüksel Evi (Avlu elemanları ortaktır)				
3	Ev 3 Cemal Gülen Evi				
4	Ev 4				
5	Ev 5	Mevcut avlu-bahçe elemanı yok			
6	Ev 6				
7	Ev 7				
8	Ev 8				

Büyükçe bir alanı kaplayan avlu-bahçe, birçok evde birbirine benzer şekilde; evin önünde avlu, arkasında bahçe olmak üzere iki bölüm halindedir (Çizim 6). Bazı örneklerde evin bahçeye bakan arka cephesi hizasında, bahçe ile avluyu ayıran ahşap esaslı bir perde duvar (taraba) yer alır. Bu duvardaki basit ahşap kanatlı bir kapıyla bahçeye giriş kontrol altına alınmıştır. Birçok evde bu duvar ortadan kalkmıştır. Avlu ve bahçe, harçsız veya çamur harçlı moloz taş duvarlarla çevrilidir. Bu duvarlarda yer yer tabi halde; bulunduğu gibi kullanılmış veya kabaca kırılarak biçimlenmiş büyük boyutlu dörtgen parçalar dikkat çeker (Foto. 107-108). Bunlarla duvarların kimi yerlerinde, bir sıra düzeni oluşturulmuştur. Özellikle eğimli arazilerde bahçe ve avlu sınırında, belirtilen duvar görülmekle birlikte bazı düz arazilerde bulunan avlu ve bahçelerde, tahtalarla çevrili tarabalara rastlanmaktadır. Zamanla tahrip olan bir kısım tarabaların yerinde, yeni dikenli tel çitlerle karşılaşılr.

Kaba bir değerlendirmeyle, ev arsasının % 20-30'unu evin öndeki avlu, % 70-80'ini evin arkasındaki bahçe kaplamaktadır. Ev, her ikisinin birleştiği ekseninde; avlunun bahçeye birleştiği hizada avlu parseli dahilinde bulunur. Bazı evlerde ev-avlu-bahçe düzeni biçimsel olarak arazinin durumundan kaynaklanan şekil farklılığı gösterirse de belirtilen yerleşim düzeni ve nispetler evlerinin geneli için büyük ölçüde geçerlidir (Çizim 6).

Evin giriş cephesi avluya açılır. Avluda ev ile bağlantılı olarak ambar, çeşme, fırın, samanlık, odunluk, kuyu ve kümes gibi ev eklentisi yapılar görülmektedir (Tablo 1). Bu elemanlar, kimi evlerde eve çok yakın veya evin arkasına düşen bahçe tarafında olabilmektedir (Çizim 6). Kimi örneklerde samanlık ve odunluk olarak yapılan müstakil ahşap bir yapı bulunmaktadır. Ancak bunların yakın yıllarda yaygınlık kazandığı, evlerin çoğunda samanlık ve odunluk için evin alt katında bulunan ev altı-ahır katının kullanıldığı, odunluk için kimi evlerde ayrıca ambar altının da kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kuyular, her evde görülmez. Bahçede mısır, lahana, fasulye gibi ürünler yetiştirilmektedir. Bahçe ve avluda ayrıca ağaçlar ve üzüm çardağı bulunmaktadır (Çizim 6).

Otmanlı evlerinde görülen bu ev eklentisi yapılarına yakın köylerde, Samsun, Ordu, Kastamonu, Trabzon gibi illerde de rastlanmaktadır (Tunç, 1997, 150-159; Tuna, 2008, 87-110; Tümer, 2020, 84-93; Keski 2022, 49-54). Bölgelere göre yapı türleri az çok değişmekle birlikte hemen hemen ambar, fırın, ahır, ağıl, odunluk, samanlık yapıları her bölgede, ev ile birlikte inşa edilen en yaygın ev bileşeni yapıları oluşturmaktadır.

Yapım Sistemi: Sinop yöresi geleneksel evleri çoğunlukla bahçe içinde yer alan ahşap, taş, tuğla ve kerpiç malzemeler kullanılarak, ahşap yığma (çantı) ve kâgir yığma, ahşap karkas (ahşap çatki) ve bağdadi sistemlerle yapılmış evlerdir (Turan, 2018a: 188; Kirenci Erüzun, 2018: 154,158-184). Kırsal kesimlerdeki evlerin çoğunluğu ahşap çantıdır. Otmanlı Köyü geleneksel evlerinin tamamının yapım sistemi subasmanda moloz taş kâgir yığma bunun üstündeki katlarda ahşap yığmadır (Tablo 2). Subasman ile birlikte değerlendirildiğinde bu sistemi karma olarak nitelendirmek mümkündür (kâgir yığma ve ahşap yığma karması). Sinop yöresi kırsalında, özellikle ağacın bol olduğu kesimlerde çantı yapı geleneği oldukça yaygındır. Çantı yapım sistemini ev ve camiler (Orhan, 2018: 431-438; Nefes, 2019) başta olmak üzere, bölgenin diğer yapı türlerinin birçoğunda gözlemek mümkündür. Çantı sisteminin ülkemizde Karadeniz'in de dahil olduğu kırsal ormanlık kesimlerde yaygın olduğu bilinmektedir.²² Romanya, Macaristan, Bulgaristan, İran, Rusya, Ukrayna, Almanya, İskandinav ülkeleri, Sibirya ve Kanada dünyada bu sistemin uygulandığı bölgeler arasında sayılabilir (Karpuz, 1987: 165-181; Karpuz, 1999: 71-82; Davulcu, 2009: 687-706; Tunçkol, 2012: 7; Dolu, 2015: 1687-1688; Özüdoğru ve Aygen, 2016: 146-151).

²² Ahşap yığma sistemin Anadolu da M.Ö. 3000'lerden beri uygulandığı bilinmektedir. Samsun - İkiştepe Höyüğü'nde bulunan kütük yapı kalıntıları ve Friglere ait Ankara Polatlı da bulunan ve Kral Midas Tümülüsü bu tekniğin Anadolu'daki erken örnekleri olarak bilinmektedir (Tunçkol: 2012: 7).

Tablo 2. Sinop Ayancık Yenikonak (Otmanlı) Köyü'nde İncelenen Geleneksel Evlerin Bazı Özellikleri

Sıra	Ev Adı	İnşa Tarihi	Yapım Sistemi	Kat Düzeni - Örtü	Zemin Kat İşlev	1. Kat İşlev * Plan Tipi
1	Ev 1 Yusuf Özcan Evi 	19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısı arası	Subasman: kuru duvar moloz taşlı kâgir yığma Zemin Kat: karaboğaz geçmeli tomruk şeklinde ahşap yığma (çantı) 1. Kat: Kurtboğazı geçmeli tahta perde şeklinde ahşap yığma (çantı)	Subasman +zemin +1. kat	Ev Altı: depo ardiye ve çeşitli bahçe işlerinin görüldüğü yer Ahır Samanlık	Yaşam katı * İç sofalı
2	Ev 2 Recep Özcan Evi 	19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısı arası	Subasman: kuru duvar moloz taşlı kâgir yığma Zemin Kat: karaboğaz geçmeli tomruk şeklinde ahşap yığma (çantı) 1. Kat: Kurtboğazı geçmeli tahta perde şeklinde ahşap yığma (çantı)	Subasman +zemin +1. kat	Ev Altı: depo ardiye ve çeşitli bahçe işlerinin görüldüğü yer Ahır Samanlık	Yaşam katı * İç sofalı
3	Ev 3 Cemal Gülen Evi 	19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısı arası	Subasman: kuru duvar moloz taşlı kâgir yığma Zemin Kat: karaboğaz geçmeli tomruk şeklinde ahşap yığma (çantı) 1. Kat: Kurtboğazı geçmeli tahta perde şeklinde ahşap yığma (çantı)	Subasman +zemin +1. kat	Ev Altı: depo ardiye ve çeşitli bahçe işlerinin görüldüğü yer Ahır Samanlık	Yaşam katı * İç sofalı
4	Ev 4 	19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısı arası	Subasman: kuru duvar moloz taşlı kâgir yığma Zemin Kat: karaboğaz geçmeli tomruk şeklinde ahşap yığma (çantı) 1. Kat: Kurtboğazı geçmeli tahta perde şeklinde ahşap yığma (çantı)	Subasman +zemin +1. kat	Ev Altı: depo ardiye ve çeşitli bahçe işlerinin görüldüğü yer Ahır Samanlık	Yaşam katı * İç sofalı
5	Ev 5 	19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısı arası	Subasman: kuru duvar moloz taşlı kâgir yığma Zemin Kat: karaboğaz geçmeli tomruk şeklinde ahşap yığma (çantı) 1. Kat: Kurtboğazı geçmeli tahta perde şeklinde ahşap yığma (çantı)	Subasman +zemin +1. kat	Ev Altı: depo ardiye ve çeşitli bahçe işlerinin görüldüğü yer Ahır Samanlık	Yaşam katı * İç sofalı
6	Ev 6 	19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısı arası	Subasman: kuru duvar moloz taşlı kâgir yığma Zemin Kat: karaboğaz geçmeli tomruk şeklinde ahşap yığma (çantı) 1. Kat: Kurtboğazı geçmeli tahta perde şeklinde ahşap yığma (çantı)	Subasman +zemin +1. kat	Ev Altı: depo ardiye ve çeşitli bahçe işlerinin görüldüğü yer Ahır Samanlık	Yaşam katı * İç sofalı

İnşa Malzemesi ve Teknik: Evlerin inşasında ağırlıklı olarak ahşap olmak üzere ahşap ve taş malzeme kullanılmıştır (Tablo 2). En yaygın olarak kullanılan ağaçlar çam, meşe, kararağaç gürgen ve kestanedir. Köyde içten ayrıntılı olarak inceleme imkânı bulamadığımız diğer evlerde de durum değişmemektedir (Foto. 67-106). Ahır ve samanlık olarak kullanılan, rutubet ve yağışa maruz kalan zemin katlarda subasman kotunda moloz taş, subasman üzerinde genelde kalın tomruk şeklinde perdelerden oluşan ahşap çantı kullanılmıştır. Ahır katının üzerinde bulunan yaşam katında (1. katta), sadece ahşap kullanılmıştır. Bu sayede ahşap katlar rutubetten korunmuştur. Bu katın çantı işçiliği daha muntazam ve daha ince perdelerden oluşmakta köşe geçmeleri kutboğazı teknikte gerçekleştirilmektedir. Ahır katındaki perdelerdeki geçme karaboğaz geçmedir.

Toprak zemine oturan ahır katı, kuru veya çamur harçlı moloz taş duvarla 1.2-2 m. kadar yükseltildikten sonra tomruk şeklinde balta ile yontulan ve köşelerde kalınlıkları 12-18 cm. arasında değişen karaboğaz geçmelerle bağlanan çantı/çandı duvarlarla inşa edilir. Bunun üzerine taban kirişleri konularak bir ahşap yığma tekniği olan çantı tekniğinde inşa edilen evlerin duvarları; köşelerde kurtboğazı geçmelerle (boğaz geçme) birbirine geçirilen ahşap perdelerle inşa edilmiştir. Üst üste bindirilen perdeleri birbirine kenetlemek için perdelerin alt ve üstlerine açılan oyuklara, kavila (ahşap çiviler) geçirilmiştir. Kabuklarından arındırılan ağaç gövdelerinden balta ile yontulan veya el hızarıyla biçilen perdeler, kalas şeklindedir. Perde kalınlıkları 6-12 cm arasındadır. Kurtboğazı geçmelerden sonra, perde boyları 20-30 cm civarında uzatılarak cephelerden bir miktar taşırılmıştır.

Her iki katta ısı yalıtımına dönük birbirlerinden farklı iki uygulama dikkat çeker. Ahır katında ahşap perdelerin tabii eğri boy biçimleri arasında oluşan küçük çaplı boşluklar elle sürülerek uygulanan çamurla sıvanmıştır. Üst katlarda bazı evlerde özellikle rüzgâra maruz kalan cephelerde (ağırlıklı olarak kuzey ve batı) ahşap perdelerin üzerine dıştan yan yana düşey sıralı tahta çakılarak duvarlar kaplanmıştır. Bazı evlerin dış cephelerinde muhdes galvaniz sac kaplama görülmektedir. Sadece bir evde (Ev 1), oda içinde ahşap perdelerin üzerinde görülen ve genişliği 10-20 cm arasında değişen düşey konumda sıralanan tahta kaplamalar görülmektedir. Bu uygulama ısı yalıtımı yanı sıra güzel görünüm sağlama gerekçesiyle de yapılmış olmalıdır.²³

Otmanlı Köyü evleri ahşap yığma/çantı yapılarıdır. Ülkemizde ormanlık bölgelerde, özellikle yüksek kırsal alanlarda yaygın olarak görülen ahşap yığma yapı geleneğinde duvarları oluşturan perde biçimleri ve birleştirme/geçme teknikleri çeşitlenmektedir. Perdeler, baltalarla kabuklarından arındırılmış dairevi kesitli tomruk, aynı şekilde yarım daire kesitli baltalarla kabuklarından arındırılmış yarım tomruk veya dikdörtgen kesitli biçme kalas/tahta şeklinde olmaktadır. Tomruk şeklindeki perdelerde karaboğaz geçmeler, tahta şeklindeki perdelerde ise kurtboğazı geçmeler görülür. Belirtilen durum, Otmanlı evleri için de geçerlidir. Otmanlı evlerinde kurt boğazı geçmeli evlerde perdeler, cephe boyunca uzanmakta, cephe boyunca yan yana sıralanan oda ve birimleri ayıran ara duvarlar, cephedeki tek parça perdelere, kurt boğazı geçmelerle sabitlenmektedir.²⁴

Çantı yapı geleneği Sinop'un diğer kırsal alanlarında da oldukça yaygındır. Yakın bölgeden Boyabat kırsalında bulunan evlerde benzer bir yapı geleneği görülmektedir.²⁵ Aynı yapı geleneği

²³ Bazı evlerin oda içlerinde değindiğimizden başka, yeni ahşap lambri kaplamalar da görülmektedir.

²⁴ Doğu Karadeniz bölgesinde daha yaygın olarak görülen bir başka teknikte, perde boylarının cephe boyunca uzatılacak kadar uzun ve tek parça olması gerekmektedir. Cephe duvarları veya iç bölmelerdeki duvarlarda, perdeler, kanallar (çalma boğaz) açılan ahşap dikmelere geçirilerek üst üste yığılmakta, direğin diğer yüz/yüzlerine yığılan başka perdelerle duvar devam etmektedir. Bu direklere, konumlarına göre; bir, iki, üç hatta dört yönden bağlantı yapılabilmekte ve ahşap kerestelerin uçları dikmelerin içinde kalmaktadır (Erdem, 2020: 107-108). Çalma boğaz geçmeli evler Otmanlı Köyü'nde görülmemektedir.

²⁵ Erdem, 2020: 108-114.

ürünü evler ve çeşitli türde yapılarla tüm Karadeniz Bölgesinde karşılaşmak mümkündür. Samsun²⁶ Ordu²⁷, Bartın²⁸, Safranbolu²⁹, Sakarya³⁰, Kocaeli³¹, Giresun³² ve Trabzon³³ bu illere örnek verilebilir.³⁴

Geleneksel ahşap çantı yapılarında görülen çeşitli ahşap yanaştırma, birleştirme ve geçme teknikleri Otmanlı evleri için de geçerlidir.³⁵ Döşeme, tavan ve duvar kaplamalarda görülen tah-taların yanaştırma biçimlerinde sıradan ve en yaygın tiplerdir. Bunlar yan yana en ve boy yanaşmadır. Çapraz konumda başak, balıksırtı veya buna benzer dekoratif bir yanaştırma uygulaması görülmez. Kiriş, direk, dikme, aşık ve mertek gibi yapısal elemanların birleştirilme uygulamalarında; yine yaygın ve en bilindik teknikler görülmektedir. Yukarıda değinilen birleştirme teknikleri köydeki diğer tür ahşap yapılarında da görülmektedir.

Kat Düzeni: Evlerin tamamı iki katlı; zemin ve üzeri bir kattan oluşmaktadır. Evlerin alt katı (zemin kat) ahır ve ev altı olarak düzenlenmiştir. Mimari bakımdan iki ayrı mekân bloku şeklinde yorumlanabilecek zemin kattaki düzende; giriş cephesi ev altına, arkası ise ahırlara ayrılmıştır (Çizim 1,3,5). 1. kat; hayat, mutfak, sofa, oda ve tuvalet banyo ve gusülhanelerin bulunduğu asıl yaşam katıdır. Her iki katın katının girişleri ayrı tutulmuştur.

Evlerin oturduğu alan, kareye yakın ve orta büyüklüktedir. Bazı evlerin dıştan ölçüleri; 10.10 x 9.65 m, 10.10 x 10.05 m, 8 x 9.90 m şeklindedir (100 m² civarı). Zamanla yaşam biçiminin değişmesi ve ortak kullanım³⁶ gibi nedenlerle farklı boyutlardaki tadilatlar sonucu evlerin mekân düzeni değiştirmiştir. Tadilatlarla çoğu kez ocaklar iptal edilmiş, çatı kaplaması kiremitle değiştirilmiş, ahır katı depoya dönüştürülmüştür.

Zemin kattaki ahır ve samanlıkları karaboğaz geçmeli perdelerle (kütüklerle), üst katları kurtboğazı geçmeli perdelerle (biçilmiş kerestelerle) yapılan Boyabat yöresi kırsal evleri, belirtilen özellikleriyle Otmanlı evlerine benzemektedir.³⁷ Zemin kat seviyesinde taş ayaklara oturan ahşap direkler ve sözü edilen ahşap çantı duvarlar, üst katı taşımaktadır. Söz konusu teknik özellikler Otmanlı evleri için de geçerlidir. Her iki bölgenin evlerinde zemin katlar depolama alanı³⁸ ve ahır olarak değerlendirilmekte üst katlar ise yaşam katı olarak kullanılmaktadır.³⁹

Zemin Kat (Ahır Katı) Düzeni ve Elemanları: Zemin kat, kırsal konutlarda sıklıkla görüldüğü üzere, asıl yaşam katının altında bulunan; ahır, samanlık, bahçe ve çeşitli ev işleri ve ihtiyaçları için kurgulanmış bir kattır (Tablo 2). Mevsimlik işler, bahçe ve evde beslenen hayvanlarla ilintili mekân ve işlerin görüldüğü bir alan olarak kurgulanan zemin kat, yukarıda da değinildiği üzere ön cepheye yakın yarı kesimi ev altı, bunun arkasında kalan diğer yarı kesimi ahır ve samanlıktır. Ev altı, yazın sıcak havalarda hayvanların gölgede kalabileceği bir dinlenme mekânı (özellikle küçükbaş hayvanlar için) olmak yanı sıra yem, tarım aleti, odun vb. eşyaların

²⁶ Can, 1988; Nefes, 2009a; Bayraktar, 2014: 292-297, Bayraktar, 2017: 557-603; Tümer, 2020; Keskin, 2022.

²⁷ Bayhan, 2019; Toparlak vd. 2010: 180,191,204-212.

²⁸ Uzun, 2019: 416,468,478,526,583,666-667.

²⁹ Karataş 2019.

³⁰ Çetin, 2007: 1-15.

³¹ Dolu, 2015: 1685-1701.

³² Nefes, 2009b: 187-209.

³³ Özgüner, 1970: 34-36.

³⁴ Türkiye'de ahşap çantı yapı geleneğine genel bir bakış için ayrıca bkz. Çobancaoğlu, 1998.

³⁵ Özgüner, 1970: 32-36.

³⁶ Evlenen çocukların aileleriyle birlikte oturması gibi.

³⁷ Erdem, 2020: 108-114.

³⁸ Otmanlı Köyü'nde ev altı denilen kesim.

³⁹ Boyabat kırsal evlerinde görülen açık/dış sofalı plan ve yaşam katının plan düzeni, Otmanlı Köyü evleri ile benze-meyen farklı bir tarz ortaya koyar. Ayrıca dış sofalı çantı evler çoğunlukta olmakla birlikte Boyabat yöresinde dolgulu ahşap çatıklı (ahşap karkas) evler de görülmektedir. Boyabat yöresi çantı evleri yörede "kandil ev" olarak adlandırılmaktadır. Bkz. Erdem, 2020: 108-114; Çal, 2014: 328.

da koyulduğu bir ardiye gibi kullanılmaktadır. Dıştan ahşap tarabayla çevrilen ve giriş kesiminde bulunan tek kanatlı ahşap bir kapıyla ulaşılan ev altının zemini toprak döşelidir. Ev altı içinde ahşap direkler görülür. Bunların üzerinde ahşap kiriş ve tavan çakılıdır. Ev altı tavanı esasen 1. kat döşemesini de oluşturmaktadır.

Ahır ve samanlık kesimi genelde yan yana dizili iki veya üç birim halinde sıralanan odalardan oluşur (Çizim 1,3,5). Üç birime sahip ahır düzeninin görüldüğü örneklerde (Ev 3) ortada olan birim eyvan şeklinde düzenlenmiş olup bu kesim samanlık olarak düzenlenmiştir (Çizim 5). Hayvanlara verilen ot, saman ve yem bu kesimde depolanır.

Kara boğaz geçmeli kalınca dairevi veya dörtgen tomruklarla inşa edilen çantı duvarlara sahip ahırlarda cepheye bakan küçük dar pencereler (Çizim 1,3,5) ile bir örnekte (Ev 5) dışa açılan ahşap kanatlı bir kapı bulunur. Ahırlara ulaşım esasen ev altındandır (Çizim 1,3,5). Ahırların ev altına açılan birer ahşap kanatlı kapıları bulunur. Zemini tahta döşeli ahırlarda, duvar kenarlarında ahşaptan yapılmış yemlikler görülür. Ahır hücrelerinin sayıca çokluğu, büyükbaş ve küçükbaş hayvanların ayrı ayrı barınmasına imkân vermektedir. Ahır katı, fazla yüksek tutulmayarak kolayca ısınması sağlanmıştır.⁴⁰

1. Kat (Yaşam Katı) Düzeni ve Elemanları: Hane sahiplerinin yaşadığı, 1. katta; hayat, oturma ve yatma odaları ile sofa, mutfak, tuvalet, banyo ve gusülhane birimleri sıralanır (Çizim 2,4; Tablo 2). Oda sayıları genelde üç veya dördttür. Bu katta giriş cephesinde, evin avlusunda bulunan bir merdivenle çıkılan ve avlu ile irtibatlı bir hayat bulunur. Giriş cephesinin tamamını ya da yarısının kaplayacak şekilde uzanan tahta döşemeli hayat, uzun olabilen ancak derinliği az olan biçimiyle bir tür giriş sundurması görünümü vermektedir. Ana çatı altında kalan veya onun uzantısı şeklinde tek eğimli sundurma çatı ile örtülü hayatta, cephe boyunca sıralanan ahşap direkler, bu direkler arasına çakılan tahta taraba yer alır. Sonraki müdahalelerle çeşitli değişimler görünen hayatta bazı örneklerde iç mekâna girişi sağlayan ana kapı önünde birkaç basamaklı ahşap merdiven görülmektedir (Ev 2). Hayatın ön cephe ortasında kapı önü sundurması gibi küçük bir alan kapladığı; küçük bir alanla sınırlı olduğu örnekler de bulunmaktadır (Ev 1).

Evin ana giriş kapısı ile iç mekânda ilk olarak sofaya girilmektedir. İçine girebildiğimiz örnek sayısı az olmakla birlikte, bu katta iç sofalı bir plan düzeni görülmektedir. "T" şeklinde üç kollu (Ev 1) veya orta kesimde iki ayrı eksenle uzanarak dört kollu bir sofa düzeni (Ev 3), iç mekân düzenini belirlemektedir (Çizim 2,4). Her ikisi de geleneksel iç sofalı tipte bilinen yaygın olarak karşılaşılan düzenlerdir. Evin cephe duvarına kadar uzanan ve eyvan şeklinde düzenlenen sofaların arasında odalar yerleştirilmiştir. Bazı örneklerde sofanın bir kolu evin cephe duvarına kadar uzanmadan yarıda kesilmekte; bu kesime tuvalet ve banyo yerleştirilmektedir (Ev 3). Odalar ve tuvaletlerin girişleri sofadan sağlanmaktadır. Odalara birbirlerinin içlerinden geçilmez. Bazı evlerde sofalarda tuvalet önlerine denk gelen kesimlerde lavabo konulmuştur (Ev 1). Kimileri yenilenmiş olan bu birimlerin eskiden de var olabileceği düşünülebilir. Tuvaletler, 1. katta ve odaların cepheye bakan dış kenarlarına bitişik halde veya sofanın bir kolunun uç kesiminde oda aralarında konumlandırılmıştır (Çizim 2,4). Sofa kollarında; cepheye açılan duvarda birer pencere genelde görülür. Ahşap döşemeli sofalar, esasen tavansızdır (bakal tavan). Zamanla yapılan tadilatlarla sofalara ısı yalıtımı sağlama gibi nedenlerle ahşap tavan çakılmıştır.

Ahşap döşemeli ve tavanlı odalarda genelde birbirine benzer yalın bir düzen görülür. Odalarda geleneksel dış sofalı örneklerde görülen direklik, musandıra gibi unsurlar bulunmamaktadır. Esasen bunlar Otmanlı evlerinin inşa edildiği dönemden önce görülen klasik hayatlı (dış sofalı)

⁴⁰ Sümerkan, 1998: 30.

evlerin karakteristiğidir. Diğerlerinden ayrıcalıklı başoda diyebileceğimiz, gösterişli bir odadan ziyade, ocak konularak ısıtılan odalarla karşılaşılır. Bazı odalarda ocak bulunmaz. Odalar arasındaki en bariz fark, bu ocak durumudur.

Ocaklı odalarda, ocağın bulunduğu duvarda ortada ocak, bunun iki yanında ahşap dolaplar ve gusülhaneler görülmektedir (Çizim 2,4). Bu tip bir oda donatı düzenine esasen Sinop'un da dahil olduğu geleneksel Türk konutlarında sıklıkla rastlanmaktadır.⁴¹ Otmanlı köyü konutlarında ahşap dolap ve yüklükler, yana açılır tek ve çift çakma kanatlara sahiptir. Bazı dolaplarda, çekmeceler ve ahşap raflar görülür.

Gusülhaneler, geleneksel düzene uygun olarak odalarla bağlantılıdır. Gusülhaneler, odaların dolap ve ocak yerleştirilen kenarında, belirtilen unsurların arkasında bulunan ayrı bir birim olarak veya dolaplar içerisinde bir kenarda konumlandırılmıştır (Çizim 2,4). Birinci tipte gusülhaneye geçiş, belirtilen dolapların içinden (kenardaki kanatlı bir gözden) geçilmek suretiyle, oda içerisinden sağlanmıştır. İkinci tipte; ahşap dolap içerisinde bulunduğu ahşap kanadın açılması suretiyle gusülhaneye girilir. Gusülhanelerde dış cephenin çantı duvarlarında, ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılan, kanatsız ve şebekesiz son derece küçük pencereler yer alır. Gusülhanelerin özgün döşemesinin ahşap veya taş (say taşı) olabileceğini düşünmekteyiz. Gusülhane kirli su giderlerinin, bitişiklerinde bulunan tuvalete bağlanmış olması muhtemeldir.

Odalarda sergen görülmez. Ev 1'de bir odada duvarda basit bir ahşap kandillik, bu donatı elemanının belirleyebildiğimiz tek örneğidir.

Örtü: Evler, duvarlardan 0.60-0.70 m kadar taşıntı yapan saçaklara sahip, dört, üç omuzlu kırma çatı veya beşik çatıyla örtülüdür (Tablo 2). Çatı eğimi ortalama değerde olup dik değildir. Çatı kaplaması yörede "say taşı" şeklinde ifade edilen "kayağan/marla" taşıdır. Yörede bulunan tabii plak şeklindeki bu taşın geleneksel yapılarda çatı kaplaması olarak kullanıldığı bilinmektedir.⁴² Çok ağır olması nedeniyle birçok evin çatı kaplamasında görülen say taşı, yakın zamanlarda Marsilya kiremitlerle değiştirilmiştir. Çatı arasına, sofada bulunan ahşap sey-yar (dayama) merdivenle çıkılmaktadır. Çatı, genelde ardiye şeklinde kullanılmaktadır. Doğu Karadeniz'de yaygın olarak görülen çatı içerisine ot konulması olayı Otmanlı Köyü'nde görülmemektedir.

Cephe Düzeni: Cephelerde yalın bir düzen görülmektedir. İleri geri kütle hareketleri son derece sınırlı düzeydedir. Büyük çoğunlukla çıkmasız düz cepheler tercih edilir. Ancak zemin kattan 1. kata geçişte, kat girişlerinin cepheden 60-100 cm kadar taşırılması suretiyle yapılan çıkımlar sıkça uygulanmıştır.

Birçok evde giriş cephesinde 1. kata açılan kapı önünde yer alan hayat ve buna ulaşan kâgir bir merdiven bu cepheyi diğerlerine nispetle daha belirgin kılar. Kimi örneklerde cephenin tamamı, kimilerinde yarısı boyda bu kesim, ev ile avlu arasında irtibat sağlar. Hayat, ahşap sekipleri de bulunan, Otmanlı evlerinde oda dışında oturumun gerçekleştiği tek mekân olarak;

⁴¹ Yerlikaya, 2006: 133-134; Selimoğlu, 2016: 163,165,202, Kirenci Eruzun, 2018: 60-63.

⁴² Esemeli, 1990: 230; Yılmaz, 2015: 389-399. "Literatürde çatı örtü malzemesi olarak kullanılan iki çeşit taşın bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi tortul kayaçlar grubunda yer alan kil taşları ve şistler, diğeri ise bu taşların metamorfizmaya uğraması ile oluşan arduvazdır." (Yılmaz, 2015: 390). İnebolu Erfelek arasında; batıdan doğuya doğru sahil boyunca; İnebolu, Bozkurt, Abana, Çatalzeytin, Türkeli, Ayancık, Erfelek ilçelerinde geleneksel kırsal meskenlerde çatı örtüsünün "tabakalı şistler" olduğu, bunların deniz kıyılarındaki falezlerden, akarsular tarafından yarılmış vadilerdeki tabakalı yapılar ya da akarsu yataklarında bulunan yuvarlak büyük taşlardan veya sahilden uzak iç kesimlerdeki yüksek köylerde yol açmaları veya heyelanlar sonucu ortaya çıkan anakaya yüzeylerinden temin edildiği bildirilmektedir (Yılmaz, 2015: 389). Yörede kıyı anlamında kullanılan "say" sözcüğü ile "say taşı" ve "marla taşı" şeklinde ifade edilen taşın 30-40 yıl öncesine kadar epey yaygın olduğunu ve ticaretinin yapıldığını Yılmaz ile yaptığımız kişisel görüşmede kendisi ifade etmiştir (Cevdet Yılmaz, Samsun, 1962, Doktora, Öğretim Üyesi). Yöredeki birçok konut, ambar, ahır gibi çeşitli kırsal yapılarda, say taşının, çatı kaplaması olarak kullanıldığı tarafımızca da gözlemlenmiştir. Ayrıntılı bilgi, görsel ve dünyadan benzer bazı örnekler için bkz. Yılmaz, 2015: 389-399.

geleneksel dış sofalı evlerde manzaraya olabildiğince açık konumda bulunan dış sofaya bir nebze benzemektedir.

Cephelerde dikdörtgen açıklıklı ve nispeten küçük ölçüde açılan pencereler, genelde simetrik düzende ve her katta bir sıra halinde açılır. Ahır katında, evin arkasındaki bahçeye açılan duvarda, yine dikdörtgen açıklıklı ve kanatsız basit küçük pencere açıklıkları bulunur. Bunlar, ahır havalandırmanın yanı sıra gübrenin dışarı atılmasına yarar.

Özellikle 1. katlarda ahşap duvar üzerinde ahşap ve çinko kaplamalar dikkat çekmektedir. Muhdes galvanize levha çinko sac kaplama özgün görünümü perdelemektedir. Özgün ahşap tahta kaplamalar yatay ve düşey olarak iki şekilde de uygulanmıştır. Mevcut örneklerde belirtilen ahşap kaplamanın büyük oranda döküldüğü görülmektedir. Genelde soğuk rüzgârlara maruz kalan kuzey ve batı cephelerde görülen, giriş cephesinde görülmeyen ahşap kaplamanın, ısı yalıtımı yanı sıra güzel görünüm sağladığı da söylenebilir.

Birçok evde zemin katta karaboğaz geçmeli kesimlerde, ağaç perdeler ve aralarında yer alan çamur dolgu, cephelerde farklı renk düzeniyle beliren, sıralı ve ritmik bir görünüm meydana getirmektedir. Yine hemen tüm evlerde taş subasmanda, evin köşelerinde ve odaları ayıran ara duvar hizasında gayet iri ve sıralı taş bloklar kullanılırken diğer kesimlerde bunlara göre çok küçük ve sırasız taşlar kullanılmıştır. Bu uygulama da sınırlı düzeyde de olsa cepheye hareket katan bir başka unsur olmuştur. Kurtboğazı ve karaboğaz geçmelerde, perde başlarının duvar yüzeyinden 25-30 cm kadar taşırılması, cepheye hareket katan bir başka unsur olmuştur.

Alttan tahta kaplamalı ve kaplamasız örnekleri bulunan ve genelde yalın bir damlalık tahtası çakılan çatı saçağı, tüm yönlerde 60 cm kadar taşıntı yapar. Hayatı örten sundurma çatının saçak taşıntıları makul düzeydedir.

Plan Tipleri: Sinop yöresi geleneksel evlerinde dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı evlerle karşılaşmaktadır.⁴³ (Tablo 2). İçine girerek ayrıntılı olarak inceleyebildiğimiz az sayıdaki evde, iç sofalı düzen görülmektedir (Çizim 2,4). Sofanın belirleyici olduğu bu tipte geleneksel konutlarda çok farklı tipte sofalarla karşılaşmaktadır. Otmanlı evlerinde görülen üç ve dört kollu sofalı ve dört odalı iç sofalı tipe yakın bölgeden bir örnek olarak; 20. yüzyıl başlarına tarihlenen⁴⁴ Sinop il merkezine bağlı Avdan Köyü'nde yer alan Tercümanoğlu Konağı gösterilebilir. Otmanlı evlerinde odalar sofaların yanlarında konumlanmıştır. Sofa kollarının genişlikleri makul düzeydedir. Fazla dar veya geniş örnekler görülmez.

Ana Giriş Kapıları: Evin iç mekânına giriş sağlayan kapılar hayat içerisinde kalmaktadır. Tek kanatlı ahşap kanatlar çakma usulde imal edilmiş olup basit panolara bölünmüştür. Kapı açıklığı ahşap sövelerle sarılıdır. Tepe kesiminde üçgen şeklinde profilli kesme basit dekoratif örnekler dikkat çeker.

Pencereler: Oda ve sofa pencereleri dikdörtgen açıklıklı, iç ve dıştan ahşap söveli ve ahşap giyotin (düşey sürgülü) kanatlıdır. Tepe ve denizlik kesimindeki bazı sövelerde dekoratif profilli kesme işçilik görülür. İç kesimdeki bazı sövelerin tepe kesimleri, bazı kapılarda olduğu gibi üçgen şeklindedir. Ahır, tuvalet ve gusülhane pencereleri, oldukça küçük ölçülü olup ahşap perdelerin kesilmesi suretiyle açılan kanatsız ve şebekesiz basit açıklık şeklindedir.

Oda Kapıları: Oda kapıları odaların kenar ortalarında açılmıştır. Büyük ölçüde yenilenen oda kapıları yanı sıra özgün kalabilmiş örnekler de bulunmaktadır. Özgün oda kapıları, basit ahşap

⁴³ Esemeli, 1990: 163-168,229-230,263; Seçkin vd, 2004: 144,158-161; Selimoğlu, 2016: 212,213; Turan, 2018a: 184-188; Kirenci Eruzun, 2018: 77; Orhan, 2018: 436.

⁴⁴ Turan, 2018b: 58-90.

sövelerle kuşatılan dikdörtgen açıklıklı ve çakma usullü üçer veya ikişer panoya sahip tek katlıdır. Bazı kapılarda tepe sövesi, üçgen taç şeklindedir. Bu tiplere yakın bölgede Gerze'de rastlanmaktadır.⁴⁵

Döşemeler: 1. katta, tuvalet, ocak ve bazı gusülhaneler hariç olmak üzere tüm mekânlar ahşap döşelidir. Tuvalet ve gusülhanelerde sıkıştırılmış toprak ve taş döşeme görülür. Ahşap döşeme, tek kademeli olup pabuçluk, seki, peyke gibi özel bir alan ve yükseklik farkı görülmez.

Tavanlar: Odalar ahşap pasalı düz tavan ile kaplıdır. Tavan tahtaları, kirişlere alttan çakılmış olup kirişler oda içerisinden görülmemektedir. Bazı evlerde tuvalet ile sofalar halen tavansızdır. Bakkal tavan da denilen bu tipte ana çatı ayrıntıları belirtilen mekânların üstünde görülebilmektedir. Bu özgün düzenleme birçok evde tadilatlarla bozulmuş, bu birimlere de sonradan ahşap tavan yapılmıştır. Sofaların bakkal tavan şeklinde tavansız yapıldığı Boyabat kırsalındaki evler Otmanlı evleriyle benzerlik göstermektedir.⁴⁶ Bazı evlerde basit tavan göbeklerine rastlanılmaktadır. Göbekler, çivilerle çakılan pasa çıtalarıyla çerçevelenmiş basit profilli panolardır. Bu tip tavanların benzerleri Sinop ve çevre illerde yaygın olarak görülmektedir.⁴⁷

Ocaklar ve Bacalar: Moloz taş işçilikli ve sıvalı ocaklar, dörtgen şeklinde bir alana oturmuştur. Kemerli bir alınlığa sahip olup, yukarıya doğru daralan kâgir tüteklik ve bacalara sahiptir. Alınlık kesiminde muhdes bir soba borusu deliği bulunan bazı ocaklar tadilatla kapatılarak iptal edilmiştir. Bazı ocaklarda, ocak nişinde, eşya konulmaya dönük küçük bir nişçik yer alır.

Süsleme: Büyük ölçüde yalın tutulan evlerde; bazı kapı ve pencere çevrelikleri, tavan ve dolap kapakları ve kapı kanatlarında, kazıma ve profilli oyma ve kesmeler görülmektedir. Bunlar, yalın geometrik motif ve kompozisyonlardan oluşan taşra uygulamalardır. Kompozisyonlarda baklava dilimi, zikzak ve paralel eğriler yer alır. Bu tip ahşap bezemelere yakın bölgede sıkça rastlanmaktadır.⁴⁸

Yapı Sanatkârları: Mimar, usta, yapı sanatkârı gibi huşularda herhangi bir belgeye rastlanılmamıştır. Köy sakinleri yapı ustalarının yöre sakinleri olduğunu ifade etmektedir. Otmanlı Köyü'nde, kırsal mimarimizde sıklıkla karşılaşılan babadan-oğula aktarılan bir yerel mimarlık ve yapı ustalığı/sanatkârlığı birikiminden söz edebiliriz. Köyde ev inşası için geleneksel imece usulü yardımlaşma görülmektedir.⁴⁹

Sonuç

Otmanlı Köyü'ndeki geleneksel yapıları şekillendiren başlıca etkenler - kırsal mimarinin tabiatında var olagelen- iklim, coğrafya, yerel malzeme ve mimari gelenektir. Yapılarda, babadan oğula aktarılan tecrübeye dayalı bir yapı ustalığı ve sanatkârlığı sergilenmiştir. Yakın zamanlara kadar köy ve yakın çevresinde yetişen ustaların eser verdikleri bilinmektedir.

Otmanlı evleri, genişçe bir avlu-bahçe içerisinde serbest düzende ve müstakil olarak inşa edilmiştir. Ev ile birlikte ağırlıklı olarak avlu ve bazen bahçe içerisinde de görüldüğü üzere çeşitli yapılar bulunmaktadır. Köyde ev eklentisi yapılar olarak; ambar, çeşme, fırın, samanlık, odunluk, kuyu ve kümes örnekleri tespit edilmiştir.

Duvar malzemesi ve inşa tekniği olarak; harçsız yığma moloz taş kâgir duvarlar (kuru duvar), çamur harçlı yığma moloz taş kâgir duvarlar ve çantı teknikte yapılan yığma ahşap duvarlar görülmektedir. Çoğu yapıda kâgir ve ahşap yığma bir arada kullanılmıştır. Subasman moloz taş taş, bunun üstünde yer alan zemin ve 1. katlar ahşap çantı şeklindedir.

⁴⁵ Turan, 2019: 183-184.

⁴⁶ Erdem, 2020: 108-114.

⁴⁷ Yerlikaya 2006, 313,318,330,336; Selimoğlu, 2016: 154,183; Turan, 2018b, 78-82.

⁴⁸ Turan, 2018a: 229-232.

⁴⁹ Kazım Yüksel, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1949, İlkokul, Çiftçi.

Otmanlı köyünde güçlü bir ahşap yığma (çantı) yapı geleneğiyle karşılaşmaktadır. Dünyanın birçok yöresinde benzer tip çantı yapı geleneği ile karşılaşılması ormanlık yörelerin ortak bir karakteri olarak yorumlanabilir.

Köyde, kitabe⁵⁰ veya belgeye dayalı olarak tarihi bilinen bir ev veya başka bir yapı bulunmaktadır. Yapıların tarihlendirilmesine yardımcı olabilecek ayırıcı bir plan, mimari, teknik, süsleme veya üslup özelliği görülmemektedir. Köy sakinlerinin verdiği bilgilere ve yapıların mimari özelliklerine bakılarak en eski evlerin 100-150 yıllık olabilecekleri düşünülebilir. Ancak birçok ev, daha yakın zamanlardan; 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyılın ilk yarısından kalmış olmalıdır. Geleneksel inşanın yerini, ülke genelinde olduğu gibi zamanla betonarme yapı tekniği almıştır. Özellikle 1960'li yıllardan sonra geleneksel malzeme ve teknik kullanılarak yapılan ev inşası durmuştur.

Sinop evleri ile ilgili çalışması bulunan Turan'ın tespitlerine göre yörede kitabeli evler son derece sınırlıdır. Bunların da tarihleri 1900, 1919, 1924 yıllarına denk gelmektedir.⁵¹ Turan, incelediği birçok evi 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyılın ilk başlarına tarihlemektedir. Özellikle kırsal alanda inşa edilen evlerin şehir ve kasaba gibi kırsala nispetle daha büyük bu merkezlerdeki yapı stilinden etkilenmek yerine çok büyük ölçüde yöresel iklim ve malzeme şartlarıyla şekillendiği, kırsal yaşamın gerektirdiği bir mekân düzeni ve bölümleri/ev eklentisi yapıları tercih ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla kırsal evlerin -plan, mimari ve süsleme gibi özelliklerine bakılarak (stil kritiği)-başka evlerle mukayese edilerek tarihlendirilmesi yöntemi pek sağlam bir zemine oturmamaktadır.

Evlerdeki çatı tipleri; üç ve dört omuzlu kırma çatı veya topuz çatı ile beşik çatıdır. Bazı evlerde hayatta, ana çatı önünde tek eğimli sundurma çatı da görülür. Çatı eğimi hafif dik olarak değerlendirilebilir. Çatı, kaplama malzemesine dayalı olarak kendine has yöresel bir görünüm kazanmıştır. Yörede, "say taşı" şeklinde ifade edilen bu taş, Kastamonu ve Sinop bölgesinde; İnebolu, Bozkurt, Abana, Çatalzeytin, Türkeli, Ayancık, Erfelek ilçelerinde, geleneksel çatı kaplama malzemesi olarak kullanılmıştır.

Çam, karaağaç, meşe, gürgen ve kestane en yaygın kullanılan ahşap malzemelerdir. Kara boğaz ve kurt boğazı geçmeler, geleneksel mimarimizde yaygın görülen tekniklerdir. Ahşap perdeler arasında kullanılan kavilalar (ağaç çivi) bir başka yaygın geleneksel uygulamadır.

İşlevselliğin ön planda olduğu yapılarda, son derece sınırlı ölçüde ahşap bezemeler tespit edilmiştir. Ahşap bezemeler; basit ahşap profiller ve kazıma usullü, sembolleri çağrıştıran motiflerdir. Bu tip az sayıdaki motif, standart dışı biçim diline ve taşra karakterli şematik bir görünüme sahiptir. Ahşap bezeme, kapı ve pencere çevrelikleri, tavan ve dolap kapakları ve kapı kanatlarında görülmektedir.

Otmanlı Köyü kırsal evleri, ayakta kalan örneklerle tür çeşitliliği ve sayı bakımından sınırlı örneklerle sahiptir. Yapıların mimari tarzı, plan, malzeme-teknik, mimari eleman ve süsleme özellikleri Orta Karadeniz bölgesinin kırsal yapı karakterini yansıtmaktadır. İncelenen yapı türlerinin yakın benzerleri Sinop ve komşu illerde de görülmektedir. Say taşlı çatı kaplaması, araştırma alanının en özgün mimari unsurudur.

KAYNAKÇA

Bayhan, A. Ali (2019), *Geçmişten Günümüze Ordu'nun Ahşap Camileri*, Ordu: Ordu Büyükşehir Belediyesi.

⁵⁰ Köyde, Meydan yakınında bulunan bir fırının cephesinde görülen ve taş üzerine Arapça harflerle yazılı büyük ölçüde silinen kitabe dışında bir kitabeye rastlanılmamıştır. Kitabe, asli halde bir iki kelime ve tek satırdan oluşmakta iken sonundaki dört harfin haricinde kalamı aşınarak dökülmüş haldedir.

⁵¹ Turan, 2018a: 182-183.

Bayraktar, M. Sami (2012), "Samsun'da Cumhuriyetten Önce İnşa Edilen Ahşap (Çantı) Camiler", *Samsun Sempozyumu* (13-16 Ekim 2011), (Ed. M. Aydın vd.), 3, Samsun: 557-603.

_____ (2014), "Çarşamba'da Tarihi Yapı Mirasımız", *Çarşamba Araştırmaları* (Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil ve Çarşamba Sempozyumu, 16-17 Nisan 2010), (Ed. C. Yılmaz), Samsun: 271-310.

Can, Yılmaz (1988), *Samsun Yöresinde Bulunan Ahşap Camiler*, Samsun: Etüt Yayınları.

Cemal Gülen, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1949, Lise, Çiftçi.

Cevdet Yılmaz, Samsun, 1962, Doktora, Öğretim Üyesi.

Çal, Halit (2014), *Boyovası / Boyabat Kazasında Türk Mimarisi*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Çetin, Yusuf (2007), "Kuruluş Dönemi Osmanlı Mimarisine Ait İki Çantı Camii: Sakarya Büyük Tersiyeye (Büyük Esence) Köyü Orhan Gazi Camii ve Büyük Kaynarca (Topçu) Köyü Şeyh Musli-huddin Camii", *Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 18, Erzurum: 1-15.

Çobancaoğlu, Tülay (1998), *Türkiye'de Ahşap Evin Bölgeler Göre Yapısal Olarak İncelenmesi ve Restorasyonlarında Yöntem Önerileri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Davulcu, Mahmut (2009), "Sakarya Yöresi Kırsal Yerleşmelerinde Konut Mimarisi ve Ustalık Geleneği Üzerine Bir İnceleme", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17/2, 687-706.

Dolu, Y. Burak (2015), "Kocaeli ve Çevresinde Çandı (Ahşap Yığma) Teknikle Yapılmış Camiler", *Uluslararası Gazi Akçakoca ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu*, Kocaeli Belediyesi,-Kocaeli: 1685-1701,

Erdem, Ayten (2020), *Boyabat Köylerinde Geleneksel Kandil Evler ve Koruma Sorunları. TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 21, 105-129. DOI: 10.22520/tuba-ked.2020.21.006

Esemenli, Deniz (1990), *Sinop İli Türk Dönemi Mimarisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı.

Karataş, Emre (2019), *Safranbolu Kırsalındaki Geleneksel Çantı Evlerin Tespiti, Korunmaları ve Restorasyonları İçin Öneriler: Akkışla, Cabbar, Cücahlı ve Gökpınar Köyleri Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük: Karabük Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Ana Bilim Dalı.

Karpuz, Haşim (1987), "Halk Mimarimizde Ahşap Yığma Çantı Yapılar", *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara: 165-181.

_____ (1999), "'Serander' ve 'Loft': Türk ve Norveç Halk Mimarisinde Eşdeğerli İki Yapı", *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19/1-2, 71-82.

Kazım Yüksel, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1949, İlkokul, Çiftçi.

Keskin, Şükran (2022), *Salıpazarı Geleneksel Kırsal Konut Oluşumu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı.

Kirenci Eruzun Zeyneb Ayla (2018), *Boyabat ve Geleneksel Ev Mimarisi - Çay Mahallesi Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.

Nefes, Eyüp (2009a), *Samsun Yöresindeki Son Dönem Ahşap Camiler*, Samsun: Etüt Yayınları.

_____ (2009b), "Giresun'da Yeni Tespit Edilen Bir Ahşap Camii Çaldağ Beldesi Melikli Mahallesi Tahtalı Camii" *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 9/3, 187-209.

Nefes, Eyüp (2019), *Sinop'ta Geleneksel Ahşap Köy Camileri*, İstanbul: Kriter Yayınları.

Orhan, Fatih (2018), *Kültürel Coğrafya Özellikleri Açısından Geleneksel Sinop Evleri, Uluslararası Geçmişten Günümüze Sinop'ta Türk-İslam Kültürü Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 1, (5-7 Ekim), (Ed. Cüneyd Aydın, Emrah Dindi, Doğan Fırıncı), Sinop Üniversitesi, Sinop: 429-440.

Özgüner, O. (1970). *Köyde Mimari Doğu Karadeniz*, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi.

Özüdoğru, Ali, ve Aygen, Zeynep (2016), "Yokolmaya Yüztutmuş Bir Kültür Mirası: Çorum Çandı Tahıl Ambarları", *Uluslararası Bütün Yönleriyle Çorum Sempozyumu (28 - 30 Nisan 2016) Bildiriler Kitabı*, (Ed. Zekeriye Işık), II, Çorum: 145-157.

Seçkin, Nadide- Özakin, Rabia- Erdem, Ayten- Yergün, Uzay- Maşalı, Dilek (2004), "Boyabat Sinop Kentsel Kültür Varlıkları Envanteri 2003", *TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 3, 3-30.

Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tubaked/issue/57281/810169>

Selimoğlu, Pınar (2016), *Geleneksel Boyabat Evleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.

Sümerkan, M. Reşat (1998), "Trabzon'da Köy ve Yayla Mimarisi", *Arkitekt*, 458, 27-34.

Toparlak, Uğur, Nevin Acartürk, Halil Coşar, Osman Demir, Fatih İşleyen, Esra Turan, Yakup Ünlü, Hakan Yavuz ve Erden Enginyurt (2010). *Ordu Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri*, Ordu: Ordu Kültür ve Turizm Müdürlüğü.

Tuna Celal (2008), *Orta Karadeniz Bölgesi Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Tunç, Muzaffer (1997), "Trabzon'da Kırsal Alanlarda Daimi Yerleşimlerde Mesken Tipleri ve Eklentileri", *Türk Coğrafya Dergisi*, 32, İstanbul: 143-159.

Tunçkol, Pınar (2012), *Ahşap Yığma Sistem Kuruluşu ve Gelişmiş Üretim Yönteminin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.

Turan, Hayrunnisa (2018a), "Sinop'ta Geleneksel Konut Mimarisi", *Sosyal Bilimciler Gözüyle Sinop*, Ankara: Berikan Yayıncılık, 179- 248.

_____ (2018b), "Sinop'ta Geleneksel Bir Türk Evi: Tercümanoğlu Konağı", *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (45), 58-90.

Turan, Hikmetgül (2019), *Sinop İli Gerze İlçesi Berber Ailesi Evi Restorasyon Projesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programı.

Tümer, Şerif (2020), *Bafra Kırsal Konut Mimarisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı.

Türk, Merve (2019), *Sinop Boyabat Yayla Yerleşimlerindeki Kırsal Mimari, Koruma Sorunları ve Çözüm Önerilerinin Altı Yaylası Örneğinde İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-Restorasyon Programı.

Uzun, Hilal (2019). *Ağaköy (Bartın-Ulus) Geleneksel Konutları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı.

Yerlikaya, Gamze (2006), *Sinop Murat Koca Konağı Restorasyon Önerisi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.

Yılmaz, Cevdet (2015), "Sinop Yöresi Ahşap Kır Meskenlerinde Taş Çatı Örtüsü", *Sinop İli Değerleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (Ed. Alpay Tırıl, Evrim Sönmez, Süleyman Özdemir, Hünkar Avni Duyar), Sinop Üniversitesi Yayını, Ankara, 389-399.

Yusuf Özcan, Sinop / Ayancık / Otmanlı Köyü, 1963, İlkokul, Çiftçi.

Çatışma Beyanı: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma herhangi bir destek almamıştır. Teşekkür edilecek bir kurum veya kişi bulunmamaktadır.